

Bijlage 1: inventarislijst 4.2019.0366.001

Nr.	Documenten	Beoordeling	Weigeringsgronden
1	Brief van 7 december 2018 van de Inspectie SZW aan het Ministerie van Defensie, referentie 1812058/01	Deels openbaar	Artikel 10 lid 1 aanhef en onder b Wob Artikel 10 lid 2 aanhef en onder e Wob
2	Brief van 29 januari 2019 van de Inspectie SZW aan het Ministerie van Defensie, referentie 1810767/01	Deels openbaar	Artikel 10 lid 2 aanhef en onder e Wob
3	Brief van 29 januari 2019 van het Ministerie van Defensie aan de Inspectie SZW, referentie CLSK2019000855	Deels openbaar	Artikel 10 lid 2 aanhef en onder e Wob
4	Brief van 29 januari 2019 van de Inspectie SZW aan het Ministerie van Defensie, referentie 1812532/01	Deels openbaar	Artikel 10 lid 2 aanhef en onder e Wob

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

Ministerie van Defensie
Koninklijke Luchtmacht
Vliegbasis Woensdrecht
Commandant Logistiek Centrum Woensdrecht LCW
MPC 90 A
Postbus 8762
4820 BB Breda

Datum 7 december 2018
Betreft Inspectiebezoek

Inspectie SZW

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
Postbus 90801
2509 LV Den Haag
www.inspectieszw.nl

Contactpersoon

Medewerker afd.
Inspectieondersteuning
T +31 (0)70 333 6383

Onze referentie

1812058/01

Geachte heer/mevrouw,

Op maandag 13 augustus 2018 hebben _____ en
_____ beiden arbeidsinspecteur bij de Inspectie SZW, een inspectie uitgevoerd
op de arbeidsplaats:

Defensie Vliegbasis Woensdrecht
Kooiweg 40
4631 SZ Hoogerheide

Tijdens het bezoek is gesproken met _____, de plaatsvervangende
commandant, _____, stafondersteuner, _____, floormanagement, en
_____, Quality Manager van het Logistieke Centrum Woensdrecht.

De inspectie was gericht op onder andere het onderhoudsdok van verschillende
luchtvoertuigen van Squadron _____ een afsluitbare spuitcabine van Squadron
en de _____ van Squadron _____

Doel van de inspectie

Deze inspecties vonden plaats in het kader van het project 'Bedrijven/Organisaties met gevaarlijke stoffen Chroom-6, CMR-stoffen en overige stoffen bij Oppervlaktebehandelingsbedrijven/organisaties 2018'. Het doel van dit project is het verminderen van de blootstelling van werknemers aan carcinogene, mutagene en reprotoxische (CMR) stoffen. Het inspectieproject maakt onderdeel uit van bredere aanpak om de blootstelling aan CMR-stoffen terug te dringen. Uitgangspunt is de 'road to zero' waarbij verschillende interventies worden ingezet, bestaande uit communicatie, voorlichting en samenwerking met externe partijen zoals brancheorganisaties, sociale partners en andere inspectiediensten.

Langdurige blootstelling aan CMR-stoffen kunnen een zeer schadelijk effect op de gezondheid hebben. Daarbij hebt u als werkgever de verplichting om maatregelen te nemen volgens de arbeidshygiënische strategie. Ten aanzien van carcinogene en mutagene (CM-)stoffen geldt – nog meer dan bij overige stoffen – de verplichting om allereerst na te gaan of deze kunnen worden vervangen door een niet (of minder) gevaarlijke stof. Is dit niet mogelijk, dan moet de blootstelling zo veel als mogelijk worden verlaagd door het nemen van alle technisch uitvoerbare en operationeel in te passen maatregelen. Of deze maatregelen adequaat zijn, moet worden onderbouwd met een blootstellingsbeoordeling.

Zelfinspectietool gevaarlijke stoffen

De inspectie SZW heeft een zelfinspectietool voor gevaarlijke stoffen ontwikkeld, die u een handreiking kan bieden bij het inventariseren en vastleggen van de informatie over stoffen in uw bedrijf waaraan werknemers worden blootgesteld <http://gevaarlijkestoffen.zelfinspectie.nl/>. Deze webtool richt zich op de volgende vier stappen:

- Stap 0. De algemene preventieve maatregelen.
- Stap 1. Inventarisatie van de aanwezige stoffen en hun grenswaarden.
- Stap 2. Beoordeling van de blootstelling aan gevaarlijke stoffen.
- Stap 3. Beheersmaatregelen ter voorkoming van de blootstelling.
- Stap 4. Borging van de arbozorg gevaarlijke stoffen.

Wanneer u volledig invulling geeft aan deze stappen, voldoet u aan de beoordeling van de blootstelling aan stoffen volgens de arboregeling.

Inspectie SZW

Datum

7 december 2018

Onze referentie

1812058/01

Toegezonden aanvullende informatie

Op donderdag 6 september 2018 ontving ik van _____ per e-mail, desgevraagd aan hem op 28 augustus 2018, aanvullend onder andere de volgende informatie:

- de generieke RIE van Squadron _____ en _____ zijn niet digitaal aan te leveren behoudens van screenshots per RI&E punt, het zijn dynamische documenten in het meldingssysteem van het Logistiek Centrum Woensdrecht, VRS een actieve database, en die continue wijzigen;
- de nadere inventarisatie gevaarlijke stoffen was niet als document te genereren. De inventarisatie van lasrook is in ontwikkeling, een registratie gevaarlijke stoffen is wel beschikbaar binnen het LCW (inclusief frequentie, hoeveelheid, e.d. per afdeling) en alle stoffen zijn ingevoerd in de Stoffenmanager;
- in het verleden zijn inspanningen verricht aangaande het vervangen van kankerverwekkende en mutagene stoffen (CM-stoffen). Op individuele basis onderneemt CLSK, tezamen met DMO, acties om gebruik van CM stoffen terug te dringen. Een voorbeeld is exterior Chroomvrije verfsystemen op bijvoorbeeld de Cougar helikopters. Vervangen van CM-stoffen is een probleem vanwege de kwaliteitseisen in de luchtvaartindustrie, zowel militair als civiel;
- de werknemers, die (kunnen) zijn blootgesteld aan CM-stoffen, worden curatief via Defensie Formulier (DF-50) geregistreerd;
- de AVIB-kaarten van isopropylalcohol en primer 1750, deze stoffen werden onder andere gebruikt op de werkvloer tijdens de inspectie;
- de werkinstructie van Chroom-6 en het gebruik van de chroompen;
- de controle en het onderhoud van de oog- en nooddouches waren destijds centraal geregeld binnen CLSK. Sinds de oprichting van het Rijksvastgoed bedrijf (RVB) was dit decentraal belegd bij de gebruiker. Op HPVE-niveau (hoofd product verantwoordelijke eenheid) worden werkinstructies, in de vorm van een "McDonalds" lijst opgemaakt voor het periodiek spoelen van nooddouches;
- niet bekend is hoe het onderhoud van de ruimtelijke ventilatie in de het onderhoudsdok van Squadron _____ de spuit/straalcabines en de _____ van Squadron _____ is geregeld, dat onderhoud is uitbesteed aan het Rijksvastgoedbedrijf;
- de blootstellingsbeoordeling van isopropylalcohol en primer 1750 (inclusief de gecombineerde blootstelling van medewerkers en de huidblootstelling) zijn niet uitgevoerd, deze stoffen werden onder andere gebruikt op de werkvloer tijdens de inspectie;
- in september 2018 zal een pilot-PMO binnen _____ squadron starten. Hoe invulling wordt gegeven aan de inhoud van dat onderzoek is nog niet bekend;

- alle squadrons hebben afgelopen jaar voorlichting ontvangen over werken met gevaarlijke stoffen en dit is geregistreerd in het besturingssysteem (BS) van het LCW. Toezicht is geregeld vanuit de lijn;
- persoonlijke beschermingsmiddelen zijn vastgelegd per soort van werkzaamheid en bedrijfsstof. Dit is vastgelegd in de AVIB kaarten en de PBM lijsten;
- aan de hand van het Chroom-6 voorschrift worden de beheermaatregelen in de spuitcabines getroffen bij het spuiten van chroomhoudende verf en bij het schuren/slijpen/stralen van een chroomhoudend oppervlak. Na het spuiten van chroomhoudende verf in de spuitcabines wordt besmetting van de schone ruimtes tegengegaan door een schone en vuile zones in te richten;
- bij onduidelijkheden of het ontbreken van de bevestiging of het materiaal wel/geen Chroom-6 bevat, dan wordt het oppervlak behandeld als chroom-6 houdend;
- de arbeidshygiënische strategie werd toegepast op de getroffen beheersmaatregelen om de blootstelling te beperken bij de onderhoudswerkzaamheden in het algemeen;
- niet bekend is welke voorzieningen getroffen zijn bij stroomuitval van de afzuiging van baden van de en of het elektrolytische proces dan ook stopt.

Inspectie SZW

Datum

7 december 2018

Onze referentie

1812058/01

Geconstateerde overtredingen

Naar aanleiding van de inspectie en de toegezonden aanvullende informatie hebben wij de volgende overtredingen van de Arbeidsomstandighedenwetgeving geconstateerd:

Inspanningsverplichting CM-stoffen

1. Op de Squadron vond in een badenreeks een elektrolytisch proces plaats met onder andere chroomverbindingen (CMR-stof) en nikkelverbindingen (C-stof). Deze verbindingen zijn onder andere kankerverwekkende stoffen. Niet kon worden aangetoond dat het gebruik van bovenstaande stoffen, inclusief de overige CM-stoffen van de vliegbasis, strikt noodzakelijk is en vervanging van CM-stoffen door niet of minder gevaarlijke stoffen technisch niet uitvoerbaar is.

Dit is een overtreding van artikel 4.13 onder a van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

2. Op de was een randafzuiging aanwezig op verschillende (afgesloten en open) chroomtrioxide baden als een preventieve beheersmaatregel om de blootstelling aan chroom-6 (een CMR-stof) te beperken. Indien vervanging van chroom-6, inclusief de overige CM-stoffen, niet mogelijk is, moet voor het beheersen van de blootstelling alle technisch uitvoerbare maatregelen genomen worden, waarbij de stand van de techniek het uitgangspunt moet zijn. Op deze afdeling zijn niet alle stand van de techniek maatregelen aanwezig zoals bijvoorbeeld het afschermen van baden, een voorziening voor de controle van de afzuiging en een beveiliging bij een niet werkende afzuiging gekoppeld aan het elektrolyse proces.

Dit is een overtreding van artikel 4.1c, eerste lid, onder a, van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Ik heb het voornemen u op grond van artikel 27 van de Arbeidsomstandighedenwet hiervoor een eis tot naleving te stellen (zie bijlage 1).

Of de getroffen maatregelen adequaat zijn, moet worden onderbouwd met een blootstellingsbeoordeling.

Inspectie SZW

Datum
7 december 2018

Onze referentie
1812058/01

De aard van de blootstelling aan chroom-6, CMR-stoffen en overige gevaarlijke stoffen (stap 1)

3. Niet aantoonbaar geregistreerd zijn de gevaarlijke stoffen, waarvan in het bijzonder chroom-6 en de overige CMR-stoffen, waaraan werknemers kunnen worden blootgesteld. Bovendien waren de omstandigheden van werkzaamheden waarbij werknemers (kunnen) worden blootgesteld aan gevaarlijke stoffen, niet aantoonbaar geregistreerd zoals bijvoorbeeld bij het aanbrengen van chroomhoudende verf met een kwast, bij het gebruik van wapensystemen/munitie, bij rookgasemissie, bij het onderhoud aan installaties/gebouw en het bewerken van chroomhoudend materiaal zoals bij het knippen, boren, polijsten, stralen, schuren, lassen, etc.

De volgende aspecten ontbraken:

- de naam van de stof, samenstelling van de stof of mengsel op componentniveau;
- de informatie over de veiligheid en gezondheid van de stoffen op componentniveau;
- het soort arbeid, tijdens welke werkzaamheden, onder welke omstandigheden en op welke wijze werknemers (kunnen) worden blootgesteld aan stoffen;
- de vastgestelde grenswaarde bij inhalatoire blootstelling van de component en voor bepaalde kankerverwekkende of mutagene stof of stof, die vrijkomt bij een kankerverwekkend proces, een zo laag mogelijk vastgestelde grenswaarde met een onderbouwing;
- de aanvullende registratiegegevens van CMR-stoffen.

Dit is een overtreding van artikel 4.2 tweede lid, artikel 4.2 vijfde lid onder a en b, voor reproductie toxische stoffen artikel 4.2a onder a, b en c, artikel 4.3 eerste en tweede lid, voor kankerverwekkende/mutagene stoffen artikel 4.13 onder b, c, d, e en f, artikel 4.16 eerste en 4.16 tweede lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtredingen krijgt.

De registratie (stap 1) is een onderdeel van de beoordeling van de blootstelling. Het doel van de inventarisatie van de stoffen is uiteindelijk het maken van een blootstellingsbeoordeling. Waaraan deze inventarisatie dient te voldoen, is opgenomen in bijlage 2 van deze brief.

De mate en duur van de blootstelling aan chroom-6, CMR-stoffen en overige gevaarlijke stoffen (stap 2)

4. Niet aantoonbaar beoordeeld was de blootstelling aan gevaarlijke stoffen, waarvan in het bijzonder aan chroom-6 en aan de overige CMR-stoffen, voor de verschillende werkzaamheden zoals bijvoorbeeld bij het chromateren op de en het lassen.

Dit is een overtreding van artikel 4.2 derde t/m zevende lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtredingen krijgt.

Waaraan deze blootstellingsbeoordeling (stap 2) dient te voldoen, is opgenomen in bijlage 3 van deze brief.

Overige constatering

5. Meerdere nood- en oogdouches waren niet goed bereikbaar. Tevens werd

niet regelmatig gecontroleerd op de goede staat van nood- en oogdouches. De nood- en oogdouches waren niet in een dusdanige staat, dat deze voorzieningen bij een ongewilde gebeurtenis doeltreffend werkten en de gevolgen van deze gebeurtenis zoveel mogelijk konden beperken.

Inspectie SZW

Datum
7 december 2018

Onze referentie
1812058/01

Dit is een overtreding van artikel 4.7, eerste lid, van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Ik heb het voornemen u op grond van artikel 27 van de Arbeidsomstandighedenwet hiervoor een eis tot naleving te stellen (zie bijlage 1).

6. In de hangaar waren verschillende gevaarlijke stoffen aanwezig in een open blik (zoals bijvoorbeeld met isopropylalcohol) of gesloten potje (met epoxy primer 23377 en sevenax 53022), waarbij op het blik of potje geen werkpleketikettering aanwezig was.

Dit is een overtreding van artikel 4.1d, eerste lid, van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

7. De werknemers zijn blootgesteld aan chroom-6, (chromiumverbindingen,) CMR-stoffen en overige stoffen. Ten tijde van de inspectie werden zij niet in de gelegenheid gesteld een arbeidsgezondheidskundig onderzoek te ondergaan bij de eerste aanvang van de werkzaamheden met gevaarlijke stoffen, tussentijds en bij het beëindigen van de werkzaamheden met gevaarlijke stoffen.

Dit is een overtreding van artikel 4.10a, eerste t/m vijfde lid, van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

In de risico-inventarisatie en -evaluatie dient vastgesteld te worden onder welke omstandigheden welke functiegroepen recht hebben op arbeidsgezondheidskundig onderzoek. Bij dit onderzoek naar de blootstelling aan gevaarlijke stoffen gaat het om arbeidsgebonden aandoening door gebruik van gevaarlijke stoffen.

De deskundige persoon, zoals bedoeld in artikel 2.14, tweede lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit, of de arbodienst kunnen alle gegevens inzien, die nodig zijn om de blootstelling van de werknemers aan gevaarlijke stoffen te kunnen beoordelen, te kunnen adviseren over de periodiciteit van de arbeidsgezondheidskundige onderzoeken, de inhoud van de arbeidsgezondheidskundige onderzoeken en de te nemen preventieve maatregelen.

Wat u moet doen

U moet er voor zorgen dat de overtreding genoemd onder 1, 3, 4, 6 en 7 zo spoedig mogelijk wordt opgeheven, dan wel uiterlijk binnen 1 maand na dagtekening van deze brief. De overtreding genoemd onder 6, 8 en 9 moet u zo spoedig mogelijk opheffen, dan wel uiterlijk binnen 4 maanden na dagtekening van deze brief.

U moet er voor zorgen dat u, als u dat wilt, binnen 2 weken na dagtekening van deze brief, met betrekking tot de onder 2 en 5 genoemde overtreding, uw zienswijze op de voorgenomen eis tot naleving kenbaar maakt.

In opvolging van deze blootstellingsbeoordeling moet u een plan van aanpak opstellen met de beheersmaatregelen volgens de arbeidshygiënische strategie met daaraan gekoppeld een planning van de uitvoering van de tijdelijke en structurele maatregelen op respectievelijk korte en lange termijn (stap 3) zoals bedoeld in onder andere artikel 4.4 en 4.17 t/m 4.20 van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Tevens moet u zorgen dat de getroffen (technische) beheersmaatregelen doeltreffend blijven werken door adequaat onderhoud. Vervolgens moet u een vaste aanpak ontwikkelen door veranderde situaties te signaleren en veilig te maken (stap 4). Voor de hulpmiddelen van de laatste twee stappen verwijst ik, ondergetekende van deze brief, u naar de zelfinspectietool.

Inspectie SZW

Datum
7 december 2018

Onze referentie
1812058/01

Let op: u kunt geen zienswijze geven op de overtreding(en) waarvoor een waarschuwing is gegeven.

Deze brief is geen beschikking in de zin van artikel 1:3, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht. Dat betekent dat u geen bezwaar kunt indienen tegen wat er in deze brief staat over de hiervoor genoemde overtreding(en).

De Inspectie SZW kan uw bedrijf, na de gegeven termijn, opnieuw inspecteren op de onderwerpen waarop u op maandag 13 augustus 2018 in overtreding was. Als bij deze of een volgende, nieuwe inspectie dezelfde of soortgelijke overtredingen worden geconstateerd, dan kan een boeterapport worden opgemaakt.

Meer informatie over de Arbeidsomstandighedenwetgeving en de handhaving door de Inspectie SZW vindt u op: www.inspectieszw.nl.

Een afschrift van deze brief is verzonden aan uw medezeggenschapsorgaan.

Indien gewenst kunt u op deze brief schriftelijk reageren t.a.v.

. Wilt u dan het kenmerk en de datum van deze brief vermelden?

U kunt ook telefonisch contact opnemen met de in het briefhoofd vermelde contactpersoon.

Hoogachtend,
De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
namens deze,
de projectleider

projectleider

Bijlage 1: Kennisgeving van de voorgenomen eis tot naleving
bijlage 2: Inventarisatie (stap 1)
bijlage 3: Blootstellingsbeoordeling (stap 2)

Bijlage 1

Inspectie SZW

Deze bijlage hoort bij de inspectiebrief met kenmerk 1812058/01. De inspectiebrief is verstuurd naar aanleiding van de op maandag 13 augustus 2018 uitgevoerde inspectie op de arbeidsplaats:

Defensie Vliegbasis Woensdrecht
Kooiweg 40
4631 SZ Hoogerheide

Datum
7 december 2018

Onze referentie
1812058/01

De inspectie werd uitgevoerd door _____ en
beiden arbeidsinspecteur bij de Inspectie SZW.

Kennisgeving van de voorgenomen Eis tot naleving

Tijdens het bezoek zijn overtredingen van de Arbeidsomstandighedenwetgeving vastgesteld.

Naar aanleiding van de geconstateerde overtreding genoemd onder 2 en 5 heb ik het voornemen, daartoe bevoegd op grond van artikel 27 van de Arbeidsomstandighedenwet, u de volgende eis tot naleving te stellen:

Voorgenomen eis tot naleving

Behorende bij overtreding 2

Voor het beheersen van de blootstelling aan chroom-6 moeten de in de branche gangbare en technisch uitvoerbare maatregelen worden genomen. De volgende beheersmaatregelen bij de baden waarin een elektrolytisch proces met chroomverbindingen plaatsvindt moeten minimaal getroffen worden:

- sluit baden met behulp van kleppen af;
- gebruik oppervlaktespanningsverlagers in bad;
- Voorzie de afzuiging van een beveiliging, als de afzuiging niet werkt stopt het elektrolyse proces automatisch;
- ruimtelijke ventilatie, die voor een onderdruk zorgt;
- periodiek onderhoud van de afzuiging/ventilatie;
- instructies voor bijvullen en onderhoud aan baden met aandacht voor beperken van de blootstelling.

Behorende bij overtreding 5

Nood- en oogdouche moeten in goede staat verkeren en te allen tijde goed bereikbaar zijn. De nooddouche moet op het waterleidingnet zijn aangesloten en de capaciteit van de nooddouche bedraagt minimaal 80 l/min. Voor oogdouches geldt dat de oogspoelvoorziening doelmatig moet zijn en dat, afhankelijk van de situatie gebruik kan worden gemaakt van een op de waterleiding aangesloten oogdouche of van een oogspoelfles. In het algemeen is een oogspoelvoorziening doelmatig indien:

- deze voldoende snel bereikbaar is in geval van een ongeval;
- deze eenvoudig bedienbaar is en zo nodig beide ogen voldoende lang gespoeld kunnen worden;
- de ogen zodanig kunnen worden gespoeld, dat deze wel snel worden gereinigd, maar niet worden beschadigd.

Wanneer de eis definitief wordt moet u zo snel mogelijk maar uiterlijk binnen een termijn van 12 weken aan de eis tot naleving hebben voldaan.

Deze kennisgeving van de voorgenomen eis is geen beschikking in de zin van artikel 1:3, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Dat betekent dat u geen bezwaar kunt indienen tegen het gestelde in deze bijlage.

Voordat deze eis formeel wordt gesteld, krijgt u op grond van artikel 4:8 van de Awb, de gelegenheid om uw zienswijze naar voren te brengen. De zienswijze kan schriftelijk of mondeling kenbaar gemaakt worden. Ik ga er vanuit dat u de betrokken werknemers op de hoogte stelt van deze kennisgeving eis.

Als er niet binnen **twee weken** na dagtekening van deze brief een reactie van u en/of de betrokken werknemers is ontvangen, ga ik er van uit dat er geen gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid uw zienswijze te geven. De eis zal daarna zo spoedig mogelijk schriftelijk aan u worden bevestigd. Op dat moment wordt ook de bezwaarprocedure van kracht en kunt u een eventueel bezwaar tegen deze eis indienen.

Inspectie SZW

Datum

7 december 2018

Onze referentie

1812058/01

Stap 1: De inventarisatie dient te voldoen aan het volgende:**Datum**
7 december 2018**Onze referentie**
1812058/01Aard van de blootstelling

Alle gevaarlijke stoffen, in het bijzonder de CMR-stoffen, waaraan werknemers kunnen worden blootgesteld (zoals tijdens reguliere werkzaamheden met grondstoffen, additieven, tussenproducten, eindproducten, maar ook tijdens onderhoudswerkzaamheden), moeten geregistreerd zijn (stap 1), als onderdeel van de beoordeling van de blootstelling. Het doel van de inventarisatie van de stoffen is uiteindelijk het maken van een blootstellingsbeoordeling. De volgende aspecten zijn van belang met betrekking tot de aard van de blootstelling:

- de naam van de stof, samenstelling van de stof of mengsel op componentniveau;
- de informatie over de veiligheid en gezondheid van de stoffen op componentniveau;
- het soort arbeid, tijdens welke werkzaamheden, onder welke omstandigheden en op welke wijze werknemers (kunnen) worden blootgesteld aan stoffen;
- de vastgestelde grenswaarde bij inhalatoire blootstelling van de component en voor bepaalde kankerverwekkende of mutagene stof of stoffen, die vrijkomt bij een kankerverwekkend proces, een zo laag mogelijk vastgestelde grenswaarde met een onderbouwing.

Dit is weergegeven in artikel 4.2 tweede lid, 4.2 vijfde lid onder a en b, 4.3 eerste en tweede lid en artikel 4.16 eerste en tweede lid voor kankerverwekkende/mutagene stoffen van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Vaststellen carcinogene, mutagene en reproductie toxische (CMR-)stoffen

Voor het vaststellen of een gevaarlijke stof behoort tot de categorie van kankerverwekkende, mutagene of reproductie toxische (voor de voortplanting giftige) stoffen kunt u de meest recente 'SZW lijst van kankerverwekkende stoffen en processen' raadplegen en op het CAS-nummer van de component zoeken. Deze lijst is te vinden als u op www.google.nl zoekt op de woorden 'Staatscourant kankerverwekkende stoffen 2018'. Het product is in het veiligheidsinformatieblad (VIB) en op het etiket van de verpakking voorzien van de volgende gevaarszinnen:

- voor de carcinogene en mutagene mengsels/component respectievelijk H350 en H340;
- Voor reproductie toxische mengsels/component: H-zinnen H360, H361 en H362.

Elke component is ook voorzien van de gevaarszinnen, echter het percentage van de component bepaalt of het product ook als CM-stof wordt geclassificeerd.

Aanvulling carcinogene, mutagene en reproductie toxische (CMR-)stoffen

Met betrekking tot de blootstelling aan kankerverwekkende, mutagene en reproductie toxische stoffen of een kankerverwekkend proces is aanvullend opgenomen in de registratie als onderdeel van de beoordeling van de blootstelling:

- het aantal werknemers dat mogelijk wordt blootgesteld aan CMR stoffen (zoals bijvoorbeeld dieselmotoremissie en lasrook) of een kankerverwekkend proces;
- het soort arbeid, onder welke omstandigheden of bij welke werkzaamheden en op welke afdeling werknemers kunnen worden blootgesteld aan CMR-stoffen of een kankerverwekkend proces;

- de hoeveelheid CMR-stoffen die per jaar wordt vervaardigd, gebruikt, dan wel aanwezig is in verband met de opslag, en de frequentie waarmee een kankerverwekkende proces per jaar wordt toegepast.

Dit is weergegeven voor reprotoxische stoffen in artikel 4.2a onder a, b en c en voor kankerverwekkende en/of mutagene stoffen van artikel 4.13 onder b, c en d van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Datum
7 december 2018
Onze referentie
1812058/01

Aanvulling carcinogene en mutagene (CM-)stoffen

Aanvullend voor kankerverwekkende en/of mutagene stoffen of een kankerverwekkend proces is opgenomen in de registratie als onderdeel van de beoordeling van de blootstelling:

- welke inspanningen zijn verricht voor het vervangen van alle CM stoffen of kankerverwekkend processen door een minder schadelijke stof. De reden dat het gebruik strikt noodzakelijk is en vervanging technisch niet uitvoerbaar is voor alle CM-stoffen of kankerverwekkend processen;
- welke preventieve maatregelen (zoals bijvoorbeeld een gesloten systeem, een gemarkeerde gevarezone slechts toegankelijk voor opgeleid personeel, een controle op de effectiviteit van de afzuiging, het op de juiste wijze gebruiken van de bronafzuiging, een scheiding van schone/besmette zones voor werkkleding, het opbergen van schone kleding, het beschikbaar stellen van doelmatige wasgelegenheid en doucheruimte) zijn genomen om de blootstelling van werknemers aan kankerverwekkende of mutagene stoffen of aan stoffen, die vrijkomen bij kankerverwekkende processen te voorkomen of te minimaliseren;
- welke persoonlijke beschermingsmiddelen gebruikt worden (zoals bijvoorbeeld het type filter bij de adembescherming of het type materiaal, dikte en doorbaktijd van handschoenen) als beheersmaatregelen van een hoger niveau van de arbeidshygiënische strategie niet mogelijk zijn bij de arbeid, het bewaren van de persoonlijke beschermingsmiddelen op de daartoe aangewezen plaats, na ieder gebruik te reinigen en voor ieder gebruik te controleren;
- het bijhouden van een lijst van werknemers die worden of kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende of mutagene stoffen of stoffen, die vrijkomen bij een kankerverwekkend proces, onder de vermelding van de blootstelling die ze hebben ondergaan.

Dit is weergegeven in artikel 4.13 onder a, e en f en van artikel 4.15 eerste lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Irriterende/sensibiliserende stoffen:

In de inventarisatie moet worden vastgesteld of een product (en op componentniveau) behoort tot de categorie van sensibiliserende stoffen. In het veiligheidsinformatieblad en op het etiket van de verpakking moet het product voorzien zijn van de volgende gevaarszinnen: H317, H334 en H335.

Lasrook

In de inventarisatie moet worden vastgesteld welke las- en snijprocessen binnen het bedrijf worden uitgevoerd. Lasrook komt vrij bij lassen, thermisch snijden, gutsen en solderen van metaal. De meest voorkomende lasprocessen zijn: TIG (Tungsten Inert Gas), MIG (Metal Inert Gas), MAG (Metal Active Gas), elektrode (Booglassen met beklede elektrode BMBE), autogeen lassen, OP-Lassen (lassen onder een poederdek). De meest voorkomende snijprocessen zijn plasmasnijden onder water, plasma- en autogeen snijden (handmatig of machinaal).

Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)

In de inventarisatie moet worden vastgesteld of een stof opgenomen is op de autorisatielijst (REACH bijlage XIV), dan is productie, handel en gebruik van deze stoffen in de EU verboden tenzij er een autorisatie (vergunning) is verleend.

Datum

7 december 2018

Onze referentie

1812058/01

Chroomhoudend oppervlak:

Als voor het starten van een onderhoudswerkzaamheid het niet mogelijk is een oppervlak te testen op chroom-6, dan moet u ervanuit gaan dat het oppervlak chroomhoudend is en bewerkt moet worden zonder stofvorming zoals bijvoorbeeld tijdens het slopen, doorslijpen, snijbranden en knippen van grote objecten. U dient alle technisch uitvoerbare beheersmaatregelen toe te passen en te checken of de blootstelling (zo laag als mogelijk) met deze maatregel onder de vastgestelde grenswaarde ligt. Elke situatie is maatwerk en daarom zal u een deskundige moeten inschakelen met arbeidshygiënische kennis.

- Voor de juiste en volledige inventarisatie kunt u naar de informatiedocumenten "Wat en hoe inventariseren?" en "Hoe gebruik ik het VIB bij de inventarisatie?", beide documenten zijn terug te vinden bij de "hulpmiddelen" van stap 1 van de zelfinspectietool.

Stap 2: De blootstellingsbeoordeling dient te voldoen aan het volgende:

Indien blijkt dat het gebruik van carcinogene, mutagene en reproductietoxische stof strikt noodzakelijk is, dan zal het niveau van de blootstelling (zo laag als mogelijk) getoetst moeten worden aan de grenswaarde van de desbetreffende component van het mengsel.

Datum

7 december 2018

Onze referentie

1812058/01

Prioriteren (kwalitatieve beoordeling)

Een kwalitatieve beoordeling, bijvoorbeeld met behulp van een prioriteringsmodel, kan als een eerste stap dienen om te komen tot een meetstrategie of beoordelingsstrategie. Volgens het prioriteringsmodel start de nadere beoordeling van de mate van de blootstelling met de hoog geprioriteerde stoffen. De middel en laag geprioriteerde stoffen komen (op termijn) ook aan de beurt voor de nadere beoordeling. Uit deze controle moet blijken dat de risico's inderdaad voldoende zijn beheerst. Stoffen mogen hiervoor aan de hand van overeenkomstige eigenschappen en werkprocessen geclusterd worden en op basis van de resultaten van de beoordeling van een 'worst-case stof + werkproces' als voldoende beoordeeld worden beschouwd, mits de keuzes en aannames gedegen worden onderbouwd.

Kwantitatieve beoordeling

Het doel van de blootstellingsbeoordeling is te bepalen welke gezondheidsrisico's uw werknemers lopen als ze met gevaarlijke (in het bijzonder CMR-)stoffen werken of in een omgeving waar deze stoffen kunnen vrijkomen. Met betrekking tot de mate en duur van de (gecombineerde) blootstelling in de ademzone kunt u gebruikmaken van een betrouwbare, kwantitatief onderbouwde schatting, bijvoorbeeld met een onder REACH¹ geaccepteerd beoordelingsmodel² (genoemd in ECHA³ richtlijn R.14), of persoonsgebonden metingen in de ademzone. Het blootstellingsniveau van de (CMR-)component moet vastgesteld worden zonder het gebruik van de adembescherming, dit is in de arbeidshygiënische strategie een maatregel van het laagste niveau. Bij het overschrijden van de grenswaarde zullen beheersmaatregelen, zo hoog mogelijk in de arbeidshygiënische strategie getroffen moeten worden.

Bij de beoordeling dienen de volgende aspecten te worden betrokken:

- inhoud Veiligheid Informatie Bladen (VIB's);
- de omstandigheden tijdens de werkzaamheden waarbij gevaarlijke stoffen worden gebruikt en/of aanwezig zijn;
- de hoeveelheid gevaarlijke stoffen waaraan werknemers worden of kunnen worden blootgesteld;
- de effectiviteit van de genomen of te nemen preventiemaatregelen;
- de resultaten, die verkregen zijn uit de metingen of de geschikte kwantitatieve beoordelingsmethoden, worden getoetst aan de voor de desbetreffende stof geldende grenswaarde. Hiervoor kan worden gebruikt de systematiek uit de Nederlandse norm NEN-EN 689 (Werkplekatmosfeer: leidraad voor de beoordeling van de blootstelling bij inademing van gevaarlijke stoffen voor de vergelijking met de luchtgrenswaarden en de meetstrategie) of de BOHS/ NVvA (richtlijn: testing compliance with occupational exposure limits for airborne substances);

¹ REACH = Registratie, Evaluatie en Authorisatie van Chemische stoffen

² Stoffenmanager (90ste percentiel), ART (75ste percentiel, bovengrens interkwartiel betrouwbaarheidsinterval), Ecetoc TRA, EMKG Expo Tool, etc.

³ ECHA = European Chemicals Agency

- voor lasrook geldt dat de blootstelling beoordeeld kan worden met behulp van metingen, de Verbetercheck of een (andere) kwantitatieve evaluatie (zoals de 'Lasrookassistent').

Datum
7 december 2018

Onze referentie
1812058/01

De verschillende aspecten van de beoordeling hebben betrekking op artikel 4.2 derde lid, 4.2 vierde lid, 4.2 vijfde lid onder a t/m d, 4.2 zesde lid en artikel 4.2 zevende lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Grenswaarde overschrijding

De verkregen resultaten dienen te worden getoetst aan de voor de desbetreffende stof/component geldende grenswaarde. Indien blijkt dat de grenswaarde van de betreffende stof/component wordt overschreden moeten er, vooruitlopend op blijvende maatregelen, onvermijdelijk doeltreffende tijdelijke maatregelen worden getroffen om de concentratie terug te brengen tot beneden die grenswaarde, zoals bedoeld wordt in artikel 4.3 lid 3 en lid 4 en, in geval van kankerverwekkende stoffen, artikel 4.16 lid 3 en lid 4 van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Als hiervoor het dragen van adembescherming noodzakelijk is dan dient de duur van het dragen daarvan tot het strikt noodzakelijke te worden beperkt, zoals aangegeven in artikel 4.4 lid 6 van het Arbeidsomstandighedenbesluit, en in geval van kankerverwekkende stoffen artikel 4.18 lid 4 van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Gecombineerde blootstelling

De grenswaarde geldt in principe alleen voor blootstelling aan de zuivere stof en is niet zonder meer toepasbaar op een mengsel waarvan de betreffende stof een bestanddeel vormt. Het kan voorkomen dat de schadelijke werking van een mengsel de optelsom is van die van de afzonderlijke stoffen. Maar het kan ook zo zijn dat een gecombineerde blootstelling de schadelijke effecten van de afzonderlijke stoffen versterkt of juist vermindert. Bij gelijktijdige blootstelling aan meer stoffen zal door deskundigen met deze effecten rekening moeten worden gehouden.

Indien uw werknemers (gedurende de dag) tijdens verschillende activiteiten aan verschillende oplosmiddelen of stoffen die een nadelig gezondheidseffect op elkaar hebben worden blootgesteld, dan moet deze gecombineerde blootstelling in de beoordeling zijn meegenomen zoals bedoeld in artikel 4.2 lid 6 van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Toelichting huidblootstelling

Sommige gevaarlijke stoffen worden relatief gemakkelijk door de huid opgenomen en kunnen zo gezondheidseffecten veroorzaken. Voor de stoffen waarvoor een wettelijke grenswaarde is vastgesteld is dit in bijlage XIII van de Arboregeling aangegeven met de letter H (= Huidopname). Voor deze stoffen moeten doeltreffende maatregelen worden getroffen om huidcontact te voorkomen zoals bedoeld wordt in artikel 4.1c, eerste lid en artikel 4.4 eerste t/m vierde lid van het Arbobesluit. Maatregelen zijn niet doeltreffend als huidcontact aanwezig is of mogelijk blijkt met stoffen met een huidnotatie en stoffen die voldoen aan de volgende gevaarszinnen volgens CLP-verordening: H310, H311, H312, H314, H315 en H317.

Bijlage 3 (vervolg)

Inspectie SZW

Beoordeling toetsen door deskundige

Bij meer dan 25 werknemers of geen erkend RI&E instrument moet de beoordeling van de mate en duur van de blootstelling in het kader van de risico inventarisatie en evaluatie (volgens artikel 14 eerste lid onder a van de Arbeidsomstandighedenwet) worden getoetst door een deskundige (arbeidshygiënist). Deze nadere inventarisatie is een onderdeel van de generieke RI&E.

Datum

7 december 2018

Onze referentie

1812058/01

- Voor de beoordeling kunt u naar het informatiedocument "Online hulpmiddelen om de blootstelling te beoordelen", dit document is terug te vinden bij de "hulpmiddelen" van stap 2 van de zelfinspectietool.

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

Ministerie van Defensie
Koninklijke Marine
Dienst Materiele Instandhouding
t.a.v. de directie
MPC 10 A
Postbus 10000
1780 CA DEN HELDER

Inspectie SZW

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
Postbus 90801
2509 LV Den Haag
www.inspectieszw.nl

Contactpersoon

Medewerker afd.
Inspectieondersteuning
T +31 (0)70 333 6383

Datum 29 januari 2019
Betreft Inspectiebezoek

Onze referentie
1810767/01

Geachte heer/mevrouw,

Op dinsdag 21 augustus 2018 hebben _____ en _____, beiden arbeidsinspecteur bij de Inspectie SZW, een inspectie uitgevoerd op de arbeidsplaats:

Koninklijke Marine
Rijkszee- en Marinehaven 1
1781 ZZ Den Helder

Tijdens het bezoek is gesproken met _____, hoofd integrale veiligheid en kwaliteit/senior V&M van de Dienst Maritieme Instandhouding (DMI). De inspectie was gericht op onder andere onderhoudswerkzaamheden in dok VI, in de schepenlift hal en de Romneyloods.

Doel van de inspectie

Deze inspectie vond plaats in het kader van het project 'Bedrijven/Organisaties met gevaarlijke stoffen Chroom-6, CMR-stoffen en overige stoffen bij Oppervlaktebehandelingsbedrijven/organisaties 2018'. Het doel van dit project is het verminderen van de blootstelling van werknemers aan carcinogene, mutagene en reprotoxische (CMR) stoffen. Het inspectieproject maakt onderdeel uit van bredere aanpak om de blootstelling aan CMR-stoffen terug te dringen. Uitgangspunt is de 'road to zero' waarbij verschillende interventies worden ingezet, bestaande uit communicatie, voorlichting en samenwerking met externe partijen zoals brancheorganisaties, sociale partners en andere inspectiediensten.

Langdurige blootstelling aan CMR-stoffen kunnen een zeer schadelijk effect op de gezondheid hebben. Daarbij hebt u als werkgever de verplichting om maatregelen te nemen volgens de arbeidshygiënische strategie. Ten aanzien van carcinogene en mutagene (CM-)stoffen geldt – nog meer dan bij overige stoffen – de verplichting om allereerst na te gaan of deze kunnen worden vervangen door een niet (of minder) gevaarlijke stof. Is dit niet mogelijk, dan moet de blootstelling zo veel als mogelijk worden verlaagd door het nemen van alle technisch uitvoerbare en operationeel in te passen maatregelen. Of deze maatregelen adequaat zijn, moet worden onderbouwd met een blootstellingsbeoordeling.

Zelfinspectietool gevaarlijke stoffen

De inspectie SZW heeft een zelfinspectietool voor gevaarlijke stoffen ontwikkeld, die u een handreiking kan bieden bij het inventariseren en vastleggen van de informatie over stoffen in uw bedrijf waaraan werknemers worden blootgesteld <http://gevaarlijkestoffen.zelfinspectie.nl/>. Deze webtool richt zich op de volgende vier stappen:

- Stap 1. Inventarisatie van de aanwezige stoffen en hun grenswaarden.
- Stap 2. Beoordeling van de blootstelling aan gevaarlijke stoffen.
- Stap 3. Beheersmaatregelen ter voorkoming van de blootstelling.
- Stap 4. Borging van de arbozorg gevaarlijke stoffen.

Wanneer u volledig invulling geeft aan deze stappen, voldoet u aan de beoordeling van de blootstelling aan stoffen volgens de arboregelgeving.

Aanvullende informatie

In september 2018 ontving ik van _____ per e-mail, desgevraagd aan hem op 21 augustus 2018, aanvullende informatie over onder andere de generieke RIE van de Instandhoudingsgroep onderzeeboten met het bijbehorende plan van aanpak, een oude inventarisatie van circa 80 producten waarvan de CMR-stoffen geel gemarkeerd waren, een toolbox gevaarlijke stoffen in het algemeen en een toolbox CMR-stoffen en een toolbox over (tijdelijke) opslag van gevaarlijke (afval)stoffen, een arbozorglijst met de beheersmaatregelen bij de blootstelling aan gevaarlijke stoffen en een inventarisatie van circa 374 producten waarvan de CMR-stoffen geel gemarkeerd zijn.

De volledige beschrijving van de toegezonden aanvullende informatie is opgenomen in bijlage 1 van deze brief.

Algemeen beeld

In zijn algemeenheid heb ik geconstateerd dat op de arbeidsplaats diverse maatregelen zijn genomen om de blootstelling aan gevaarlijke stoffen te beheersen. Echter kon niet aangetoond worden dat daarmee de blootstelling voldoende beheerst is, omdat een beoordeling van de blootstelling niet getoond kon worden.

Geconstateerde overtredingen

Naar aanleiding van de inspectie en de toegezonden aanvullende informatie, waarbij de focus voor dit moment voornamelijk lag op stap 1 en stap 2, hebben wij de volgende overtredingen van de Arbeidsomstandighedenwetgeving geconstateerd:

Inspanningsverplichting CM-stoffen

1. Op de afdeling Maritieme Instandhouding (AMI) worden verschillende producten gebruikt zoals bijvoorbeeld remreiniger Brega en reinigings-/ontvettingsmiddel Alcohol ketonatus 70 PCT, die kankerverwekkende en of mutagene stoffen bevatten. Niet kon worden aangetoond dat het gebruik van deze stoffen, inclusief de overige CM-stoffen op deze afdeling, strikt noodzakelijk is en vervanging van CM-stoffen door niet of minder gevaarlijke stoffen technisch niet uitvoerbaar is.

Dit is een overtreding van artikel 4.13 onder a van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

Inspectie SZW

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

De aard van de blootstelling aan chroom-6, CMR-stoffen en overige gevaarlijke stoffen (stap 1)

2. Circa 374 producten zijn geregistreerd (in de inventarisatie, versie 4.4 van 2018) en geel gemarkeerd als het product een CMR-stoffen bevat. De volgende aspecten ontbraken onder andere in de inventarisatie:
 - de naam van de stof, samenstelling van de stof of mengsel op componentniveau. Interflon Paste HT1200 (met NSN nummer 8030-12-335-3965) was niet opgenomen in de inventarisatie, dat product werd aangebracht aan de buitenkant van een onderzeeboot;
 - de informatie over de veiligheid en gezondheid van de stoffen op componentniveau (welke CMR-stof het betrof onderbouwd door H-zinnen en of het CAS-nummer);
 - het soort arbeid, tijdens welke werkzaamheden, onder welke omstandigheden en op welke wijze werknemers (kunnen) worden blootgesteld (via de huid en of inademing) aan stoffen, zoals bijvoorbeeld het lassen, het gebruik van wapensystemen/munitie, rookgasemissie, dieselmotoren emissie, (metaal/hout)stof emissie, het onderhoud aan installaties/gebouw en het bewerken van chroomhoudend materiaal zoals bij het knippen, boren, polijsten, stralen, schuren, lassen, etc.;
 - de vastgestelde grenswaarde bij inhalatoire blootstelling van de component en voor bepaalde kankerverwekkende of mutagene stof of stof, die vrijkomt bij een kankerverwekkend proces, een zo laag mogelijk vastgestelde grenswaarde met een onderbouwing;
 - het aantal blootgestelde werknemers;
 - de aanvullende registratiegegevens van CMR-stoffen.

Dit is een overtreding van artikel 4.2 tweede lid, artikel 4.2 vijfde lid onder a en b, voor reproductie toxische stoffen artikel 4.2a onder a, b en c, artikel 4.3 eerste en tweede lid, voor kankerverwekkende/mutagene stoffen artikel 4.13 onder b, c, d, e en f, artikel 4.16 eerste en tweede lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtredingen krijgt.

De registratie (stap 1) is een onderdeel van de beoordeling van de blootstelling. Het doel van de inventarisatie van de stoffen is uiteindelijk het maken van een blootstellingsbeoordeling. Waaraan de inventarisatie dient te voldoen, is opgenomen in bijlage 2 van deze brief.

De mate en duur van de blootstelling aan chroom-6, CMR-stoffen en overige gevaarlijke stoffen (stap 2)

3. In de arbozorglijst en proces activiteitenlijst MI FF OPV van augustus 2018, wordt verwezen naar verschillende werkzaamheden met blootstelling aan gevaarlijke stoffen en periodieke blootstellingsmetingen. Deze blootstellingsmetingen konden niet worden aangetoond.

De mate en duur van de blootstelling aan een gevaarlijke stof, waarvan in het bijzonder van chroom-6 en de overige CMR-stoffen, was niet beoordeeld voor de verschillende werkzaamheden zoals bijvoorbeeld bij het bewerken van chroomhoudend materiaal, het lassen, het vrijkomen van (metaal/hout)stof, het spuiten van remreiniger Brega bij een lage en hoge druk. Tevens was het blootstellingsniveau niet getoetst aan de vastgestelde grenswaarde van de betrokken component.

Dit is een overtreding van artikel 4.2 derde t/m zevende lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Inspectie SZW

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtredingen krijgt.

Inspectie SZW

Waaraan deze blootstellingsbeoordeling (stap 2) dient te voldoen, is opgenomen in bijlage 3 van deze brief.

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

Overige constatering

4. In de schepenlift hal werd een witte smeerpasta met een kwast aangebracht aan de buitenkant van een onderzeeboot. Deze smeerpasta zat in een klein blik, dat niet voorzien was van een werkpleketikettering. Een medewerker van Prima Personeel gaf aan dat het Interflon Paste HT1200 betrof en op deze verpakking stond NSN nummer 8030-12-335-3965 vermeld. De medewerker had geen specificaties over het gebruik van deze stof en deze ook niet ontvangen bij de uitgifte.

Dit is een overtreding van artikel 4.1d, eerste lid, van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

5. De werknemers zijn blootgesteld aan onder andere chroom-6, CMR-stoffen en de overige stoffen. Niet kon worden aangetoond dat de werknemers in de gelegenheid gesteld worden een arbeidsgezondheidskundig onderzoek te ondergaan bij de eerste aanvang van de werkzaamheden met gevaarlijke stoffen, tussentijds en bij het beëindigen van de werkzaamheden met gevaarlijke stoffen.

Dit is een overtreding van artikel 4.10a, eerste t/m vijfde lid, van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

In de risico-inventarisatie en -evaluatie dient vastgesteld te worden onder welke omstandigheden welke functiegroepen recht hebben op arbeidsgezondheidskundig onderzoek. Bij dit onderzoek naar de blootstelling aan gevaarlijke stoffen gaat het om arbeidsgebonden aandoening door gebruik van gevaarlijke stoffen.

Wat u moet doen

U moet er voor zorgen dat de overtreding genoemd onder 4 zo spoedig mogelijk wordt opgeheven, dan wel uiterlijk binnen 1 maand na dagtekening van deze brief. De overtreding genoemd onder 1 t/ 3 en 5 moet u zo spoedig mogelijk opheffen, dan wel uiterlijk binnen 4 maanden na dagtekening van deze brief.

In opvolging van deze blootstellingsbeoordeling moet u een plan van aanpak opstellen met de beheersmaatregelen volgens de arbeidshygiënische strategie met daaraan gekoppeld een planning van de uitvoering van de tijdelijke en structurele maatregelen op respectievelijk korte en lange termijn (stap 3) zoals bedoeld in onder andere artikel 4.4 en 4.17 t/m 4.20 van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Tevens moet u zorgen dat de getroffen (technische) beheersmaatregelen doeltreffend blijven werken door adequaat onderhoud.

Vervolgens moet u een vaste aanpak ontwikkelen door veranderde situaties te signaleren en veilig te maken (stap 4). Voor de hulpmiddelen van de laatste twee stappen verwijst ik, ondergetekende van deze brief, u naar de zelfinspectietool.

Let op: u kunt geen zienswijze geven op de overtreding(en) waarvoor een waarschuwing is gegeven.

Deze brief is geen beschikking in de zin van artikel 1:3, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht. Dat betekent dat u geen bezwaar kunt indienen tegen wat er in deze brief staat over de hiervoor genoemde overtreding(en).

De Inspectie SZW kan uw bedrijf, na de gegeven termijn, opnieuw inspecteren op de onderwerpen waarop u op maandag 13 augustus 2018 in overtreding was. Als bij deze of een volgende, nieuwe inspectie dezelfde of soortgelijke overtredingen worden geconstateerd, dan kan een boeterapport worden opgemaakt.

Meer informatie over de Arbeidsomstandighedenwetgeving en de handhaving door de Inspectie SZW vindt u op: www.inspectieszw.nl.

Een afschrift van deze brief is verzonden aan uw medezeggenschapsorgaan.

Indien gewenst kunt u op deze brief schriftelijk reageren t.a.v.

Wilt u dan het kenmerk en de datum van deze brief vermelden?

U kunt ook telefonisch contact opnemen met de in het briefhoofd vermelde contactpersoon.

Hoogachtend,

Inspectie SZW

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

Arbeidsinspecteur Inspectie SZW

Bijlage 1: ontvangen informatie

Bijlage 2: vereiste informatie voor de inventarisatie (stap 1)

Bijlage 3: vereiste aspecten voor de blootstellingsbeoordeling (stap 2)

Ontvangen informatie**Datum**

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

Op dinsdag 4 september 2018 ontving ik van _____ per e-mail, desgevraagd aan hem op 21 augustus 2018, aanvullend onder andere de volgende informatie:

- de generieke RIE van de Instandhoudings groep onderzeeboten van 2013, die herzien is in augustus 2018 met het bijbehorende plan van aanpak. In deze RIE is bijzonder aandacht besteed aan het werken met gevaarlijke stoffen inclusief de kankerverwekkende, de mutagene en de reproductie toxische (voorplanting vergiftige) (CMR-) stoffen door deze onderwerpen uit te werken in de identificatie van 'processen en activiteiten'.
- de inventarisatie van circa 80 producten versie 3.1 van 2018 met een verdeling van deze stoffen over drie locatie (het schepenlift complex, de blauwe container en Romneyloods), waarbij het product geel gemarkeerd is als het CMR-stoffen bevat;
- een toolbox CMR-stoffen, met daarin onder andere opgenomen de definitie van gevaarlijke stoffen, de 16 rubrieken van het veiligheidsinformatieblad, de oude/nieuwe pictogrammen, de zorgplicht van de werkgever en de H-zinnen behorende bij CMR-stoffen. Niet duidelijk is wanneer deze toolbox is gegeven en aan wie;
- een toolbox over gevaarlijke stoffen in het algemeen met daarin onder andere opgenomen de definitie van gevaarlijke stoffen, de 16 rubrieken van het veiligheidsinformatieblad, de etikettering, de pictogrammen, de maatregelen volgens de arbeidshygiënische strategie en de opslag. Niet duidelijk is wanneer deze toolbox is gegeven en aan wie;
- een toolbox over (tijdelijke) opslag van gevaarlijke (afval)stoffen op basis van PGS-15 versie 2016. in het algemeen met daarin onder andere opgenomen de pictogrammen en de maatregelen volgens de arbeidshygiënische strategie. Niet duidelijk is wanneer deze toolbox is gegeven en aan wie.

Op woensdag 5 september 2018 ontving ik tevens van _____ per e-mail onder andere de volgende informatie:

- de arbozorglijst en proces activiteitenlijst MI FF OPV van augustus 2018, daarin zijn de beheersmaatregelen bij de blootstelling aan gevaarlijke stoffen terug te vinden voor de las- en soldeerwerkzaamheden, de gevaarlijke stoffen in het algemeen, de schilderwerkzaamheden, de werkzaamheden aan boord (in het algemeen en EWS-activiteiten), chroom VI werkzaamheden (RVS/pantserstaal lassen, hoog en laag energetische bewerking). De voorgeschreven beheersmaatregelen zijn onder andere het gebruik van een werkvergunning, persoonlijke beschermingsmiddelen (bijvoorbeeld een laskap), het houden van een toolbox, het geven van instructies, langdurige ventilatie of (punt)afzuiging of apart werken. Voor het bewerken met chroomhoudend materiaal zijn de voorgeschreven beheersmaatregelen onder andere het gebruik van een overdruksysteem, laskap, periodieke blootstellingsmetingen, afzetten werkgebied 2 of 5 meter, HEPA-stofzuiger, (mobiele) puntafzuiging, vochtig reinigen, beschermende kleding, ingerichte ruimte of containment, ventilatie- en recirculatieverbod. De beheersmaatregelen worden geborgd door het houden van toezicht en het geven van toolboxes.
- een inventarisatie van circa 374 producten versie 4.4 van 2018 met een verdeling van deze stoffen over zeven clusters, de overige producten (zoals verdunners, reinigers, kitten, etc.) en de verfproducten op kleur van verschillende werkplaatsen van de afdeling MI, waarbij het product geel gemarkeerd is als het CMR-stoffen bevat.

Stap 1: De inventarisatie dient te voldoen aan het volgende:**Datum**

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

Aard van de blootstelling

Alle gevaarlijke stoffen, in het bijzonder de CMR-stoffen, waaraan werknemers kunnen worden blootgesteld (zoals tijdens reguliere werkzaamheden met grondstoffen, additieven, tussenproducten, eindproducten, maar ook tijdens onderhoudswerkzaamheden), moeten geregistreerd zijn (stap 1), als onderdeel van de beoordeling van de blootstelling. Het doel van de inventarisatie van de stoffen is uiteindelijk het maken van een blootstellingsbeoordeling. De volgende aspecten zijn van belang met betrekking tot de aard van de blootstelling:

- de naam van de stof, samenstelling van de stof of mengsel op componentniveau;
- de informatie over de veiligheid en gezondheid van de stoffen op componentniveau;
- het soort arbeid, tijdens welke werkzaamheden, onder welke omstandigheden en op welke wijze werknemers (kunnen) worden blootgesteld aan stoffen;
- de vastgestelde grenswaarde bij inhalatoire blootstelling van de component en voor bepaalde kankerverwekkende of mutagene stof of stoffen, die vrijkomt bij een kankerverwekkend proces, een zo laag mogelijk vastgestelde grenswaarde met een onderbouwing.

Dit is weergegeven in artikel 4.2 tweede lid, 4.2 vijfde lid onder a en b, 4.3 eerste en tweede lid en artikel 4.16 eerste en tweede lid voor kankerverwekkende/mutagene stoffen van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Vaststellen carcinogene, mutagene en reproductie toxische (CMR-)stoffen

Voor het vaststellen of een gevaarlijke stof behoort tot de categorie van kankerverwekkende, mutagene of reproductie toxische (voor de voortplanting giftige) stoffen kunt u de meest recente 'SZW lijst van kankerverwekkende stoffen en processen' raadplegen en op het CAS-nummer van de component zoeken. Deze lijst is te vinden als u op www.google.nl zoekt op de woorden 'Staatscourant kankerverwekkende stoffen 2018'. Het product is in het veiligheidsinformatieblad (VIB) en op het etiket van de verpakking voorzien van de volgende gevaarszinnen:

- voor de carcinogene en mutagene mengsels/component respectievelijk H350 en H340;
- Voor reproductie toxische mengsels/component: H-zinnen H360, H361 en H362.

Elke component is ook voorzien van de gevaarszinnen, echter het percentage van de component bepaalt of het product ook als CM-stof wordt geclassificeerd.

Aanvulling carcinogene, mutagene en reproductie toxische (CMR-)stoffen

Met betrekking tot de blootstelling aan kankerverwekkende, mutagene en reproductie toxische stoffen of een kankerverwekkend proces is aanvullend opgenomen in de registratie als onderdeel van de beoordeling van de blootstelling:

- het aantal werknemers dat mogelijk wordt blootgesteld aan CMR stoffen (zoals bijvoorbeeld dieselmotoremissie en lasrook) of een kankerverwekkend proces;
- het soort arbeid, onder welke omstandigheden of bij welke werkzaamheden en op welke afdeling werknemers kunnen worden blootgesteld aan CMR-stoffen of een kankerverwekkend proces;

- de hoeveelheid CMR-stoffen die per jaar wordt vervaardigd, gebruikt, dan wel aanwezig is in verband met de opslag, en de frequentie waarmee een kankerverwekkende proces per jaar wordt toegepast.

Dit is weergegeven voor reprotoxische stoffen in artikel 4.2a onder a, b en c en voor kankerverwekkende en/of mutagene stoffen van artikel 4.13 onder b, c en d van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

Aanvulling carcinogene en mutagene (CM-)stoffen

Aanvullend voor kankerverwekkende en/of mutagene stoffen of een kankerverwekkend proces is opgenomen in de registratie als onderdeel van de beoordeling van de blootstelling:

- welke inspanningen zijn verricht voor het vervangen van alle CM stoffen of kankerverwekkend processen door een minder schadelijke stof. De reden dat het gebruik strikt noodzakelijk is en vervanging technisch niet uitvoerbaar is voor alle CM-stoffen of kankerverwekkend processen;
- welke preventieve maatregelen (zoals bijvoorbeeld een gesloten systeem, een gemarkeerde gevarezone slechts toegankelijk voor opgeleid personeel, een controle op de effectiviteit van de afzuiging, het op de juiste wijze gebruiken van de bronafzuiging, een scheiding van schone/besmette zones voor werkkleding, het opbergen van schone kleding, het beschikbaar stellen van doelmatige wasgelegenheid en doucheruimte) zijn genomen om de blootstelling van werknemers aan kankerverwekkende of mutagene stoffen of aan stoffen, die vrijkomen bij kankerverwekkende processen te voorkomen of te minimaliseren;
- welke persoonlijke beschermingsmiddelen gebruikt worden (zoals bijvoorbeeld het type filter bij de adembescherming of het type materiaal, dikte en doorbaaktijd van handschoenen) als beheersmaatregelen van een hoger niveau van de arbeidshygiënische strategie niet mogelijk zijn bij de arbeid, het bewaren van de persoonlijke beschermingsmiddelen op de daartoe aangewezen plaats, na ieder gebruik te reinigen en voor ieder gebruik te controleren;
- het bijhouden van een lijst van werknemers die worden of kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende of mutagene stoffen of stoffen, die vrijkomen bij een kankerverwekkend proces, onder de vermelding van de blootstelling die ze hebben ondergaan.

Dit is weergegeven in artikel 4.13 onder a, e en f en van artikel 4.15 eerste lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Irriterende/sensibiliserende stoffen:

In de inventarisatie moet worden vastgesteld of een product (en op componentniveau) behoort tot de categorie van sensibiliserende stoffen. In het veiligheidsinformatieblad en op het etiket van de verpakking moet het product voorzien zijn van de volgende gevaarszinnen: H317, H334 en H335.

Lasrook

In de inventarisatie moet worden vastgesteld welke las- en snijprocessen binnen het bedrijf worden uitgevoerd. Lasrook komt vrij bij lassen, thermisch snijden, gutsen en solderen van metaal. De meest voorkomende lasprocessen zijn: TIG (Tungsten Inert Gas), MIG (Metal Inert Gas), MAG (Metal Active Gas), elektrode (Booglassen met beklede elektrode BMBE), autogeen lassen, OP-Lassen (lassen onder een poederdek). De meest voorkomende snijprocessen zijn plasmasnijden onder water, plasma- en autogeen snijden (handmatig of machinaal).

Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)

In de inventarisatie moet worden vastgesteld of een stof opgenomen is op de autorisatielijst (REACH bijlage XIV), dan is productie, handel en gebruik van deze stoffen in de EU verboden tenzij er een autorisatie (vergunning) is verleend.

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

Chroomhoudend oppervlak:

Als voor het starten van een onderhoudswerkzaamheid het niet mogelijk is een oppervlak te testen op chroom-6, dan moet u ervanuit gaan dat het oppervlak chroomhoudend is en bewerkt moet worden zonder stofvorming zoals bijvoorbeeld tijdens het slopen, doorslijpen, snijbranden en knippen van grote objecten. U dient alle technisch uitvoerbare beheersmaatregelen toe te passen en te checken of de blootstelling (zo laag als mogelijk) met deze maatregel onder de vastgestelde grenswaarde ligt. Elke situatie is maatwerk en daarom zal u een deskundige moeten inschakelen met arbeidshygiënische kennis. Meer informatie vindt u op <https://www.inspectieszw.nl/onderwerpen/chroom-6>.

- Voor de juiste en volledige inventarisatie kunt u naar de informatiedocumenten "Wat en hoe inventariseren?" en "Hoe gebruik ik het VIB bij de inventarisatie?", beide documenten zijn terug te vinden bij de "hulpmiddelen" van stap 1 van de zelfinspectietool.

Stap 2: De blootstellingsbeoordeling dient te voldoen aan het volgende:

Indien blijkt dat het gebruik van carcinogene, mutagene en reproductietoxische stof strikt noodzakelijk is, dan zal het niveau van de blootstelling (zo laag als mogelijk) getoetst moeten worden aan de grenswaarde van de desbetreffende component van het mengsel.

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

Prioriteren (kwalitatieve beoordeling)

Een kwalitatieve beoordeling, bijvoorbeeld met behulp van een prioriteringsmodel, kan als een eerste stap dienen om te komen tot een meetstrategie of beoordelingsstrategie. Volgens het prioriteringsmodel start de nadere beoordeling van de mate van de blootstelling met de hoog geprioriteerde stoffen. De middel en laag geprioriteerde stoffen komen (op termijn) ook aan de beurt voor de nadere beoordeling. Uit deze controle moet blijken dat de risico's inderdaad voldoende zijn beheerst. Stoffen mogen hiervoor aan de hand van overeenkomstige eigenschappen en werkprocessen geclusterd worden en op basis van de resultaten van de beoordeling van een 'worst-case stof + werkproces' als voldoende beoordeeld worden beschouwd, mits de keuzes en aannames gedegen worden onderbouwd.

Kwantitatieve beoordeling

Het doel van de blootstellingsbeoordeling is te bepalen welke gezondheidsrisico's uw werknemers lopen als ze met gevaarlijke (in het bijzonder CMR-)stoffen werken of in een omgeving waar deze stoffen kunnen vrijkomen. Met betrekking tot de mate en duur van de (gecombineerde) blootstelling in de ademzone kunt u gebruikmaken van een betrouwbare, kwantitatief onderbouwde schatting, bijvoorbeeld met een onder REACH¹ geaccepteerd beoordelingsmodel² (genoemd in ECHA³ richtlijn R.14), of persoonsgebonden metingen in de ademzone. Het blootstellingsniveau van de (CMR-)component moet vastgesteld worden zonder het gebruik van de adembescherming, dit is in de arbeidshygiënische strategie een maatregel van het laagste niveau. Bij het overschrijden van de grenswaarde zullen beheersmaatregelen, zo hoog mogelijk in de arbeidshygiënische strategie getroffen moeten worden.

Bij de beoordeling dienen de volgende aspecten te worden betrokken:

- inhoud Veiligheid Informatie Bladen (VIB's);
- de omstandigheden tijdens de werkzaamheden waarbij gevaarlijke stoffen worden gebruikt en/of aanwezig zijn;
- de hoeveelheid gevaarlijke stoffen waaraan werknemers worden of kunnen worden blootgesteld;
- de effectiviteit van de genomen of te nemen preventiemaatregelen;
- de resultaten, die verkregen zijn uit de metingen of de geschikte kwantitatieve beoordelingsmethoden, worden getoetst aan de voor de desbetreffende stof geldende grenswaarde. Hiervoor kan worden gebruikt de systematiek uit de Nederlandse norm NEN-EN 689 (Werkplekatmosfeer: leidraad voor de beoordeling van de blootstelling bij inademing van gevaarlijke stoffen voor de vergelijking met de luchtgrenswaarden en de meetstrategie) of de BOHS/ NVvA (richtlijn: testing compliance with occupational exposure limits for airborne substances);

¹ REACH = Registratie, Evaluatie en Autorisatie van Chemische stoffen

² Stoffenmanager (90ste percentiel), ART (75ste percentiel, bovengrens interkwartiel betrouwbaarheidsinterval), Ecetoc TRA, EMKG Expo Tool, etc.

³ ECHA = European Chemicals Agency

- voor lasrook geldt dat de blootstelling beoordeeld kan worden met behulp van metingen, de Verbetercheck of een (andere) kwantitatieve evaluatie (zoals de 'Lasrookassistent').

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

De verschillende aspecten van de beoordeling hebben betrekking op artikel 4.2 derde lid, 4.2 vierde lid, 4.2 vijfde lid onder a t/m d, 4.2 zesde lid en artikel 4.2 zevende lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Grenswaarde overschrijding

De verkregen resultaten dienen te worden getoetst aan de voor de desbetreffende stof/component geldende grenswaarde. Indien blijkt dat de grenswaarde van de betreffende stof/component wordt overschreden moeten er, vooruitlopend op blijvende maatregelen, onverwijld doeltreffende tijdelijke maatregelen worden getroffen om de concentratie terug te brengen tot beneden die grenswaarde, zoals bedoeld wordt in artikel 4.3 lid 3 en lid 4 en, in geval van kankerverwekkende stoffen, artikel 4.16 lid 3 en lid 4 van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Als hiervoor het dragen van adembescherming noodzakelijk is dan dient de duur van het dragen daarvan tot het strikt noodzakelijke te worden beperkt, zoals aangegeven in artikel 4.4 lid 6 van het Arbeidsomstandighedenbesluit, en in geval van kankerverwekkende stoffen artikel 4.18 lid 4 van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Gecombineerde blootstelling

De grenswaarde geldt in principe alleen voor blootstelling aan de zuivere stof en is niet zonder meer toepasbaar op een mengsel waarvan de betreffende stof een bestanddeel vormt. Het kan voorkomen dat de schadelijke werking van een mengsel de optelsom is van die van de afzonderlijke stoffen. Maar het kan ook zo zijn dat een gecombineerde blootstelling de schadelijke effecten van de afzonderlijke stoffen versterkt of juist vermindert. Bij gelijktijdige blootstelling aan meer stoffen zal door deskundigen met deze effecten rekening moeten worden gehouden.

Indien uw werknemers (gedurende de dag) tijdens verschillende activiteiten aan verschillende oplosmiddelen of stoffen die een nadelig gezondheidseffect op elkaar hebben worden blootgesteld, dan moet deze gecombineerde blootstelling in de beoordeling zijn meegenomen zoals bedoeld in artikel 4.2 lid 6 van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Toelichting huidblootstelling

Sommige gevaarlijke stoffen worden relatief gemakkelijk door de huid opgenomen en kunnen zo gezondheidseffecten veroorzaken. Voor de stoffen waarvoor een wettelijke grenswaarde is vastgesteld is dit in bijlage XIII van de Arboregeling aangegeven met de letter H (= Huidopname). Voor deze stoffen moeten doeltreffende maatregelen worden getroffen om huidcontact te voorkomen zoals bedoeld wordt in artikel 4.1c, eerste lid en artikel 4.4 eerste t/m vierde lid van het Arbobesluit. Maatregelen zijn niet doeltreffend als huidcontact aanwezig is of mogelijk blijkt met stoffen met een huidnotatie en stoffen die voldoen aan de volgende gevaarszinnen volgens CLP-verordening: H310, H311, H312, H314, H315 en H317.

Bijlage 3 (vervolg)

Inspectie SZW

Beoordeling toetsen door deskundige

Bij meer dan 25 werknemers of geen erkend RI&E instrument moet de beoordeling van de mate en duur van de blootstelling in het kader van de risico inventarisatie en evaluatie (volgens artikel 14 eerste lid onder a van de Arbeidsomstandighedenwet) worden getoetst door een deskundige (arbeidshygiënist). Deze nadere inventarisatie is een onderdeel van de generieke RI&E.

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1810767/01

- Voor de beoordeling kunt u naar het informatiedocument "Online hulpmiddelen om de blootstelling te beoordelen", dit document is terug te vinden bij de "hulpmiddelen" van stap 2 van de zelfinspectietool.

Ministerie van Defensie

**LCW:LOG CENTR
WOENSDBRECHT**

LCW:AFD INTEGR. BEDRIJFSV

Locatie

Hoogerheide - Vlb
Woensdrecht
Kooiweg 40
Hoogerheide

Postadres

Postbus 8762
4820 BB BREDA
MPC 92A

Contactpersoon

Hfd Afd Int Bedrijfsvoering

T +31

M +31

@mindef.nl

www.luchtmacht.nl

Onze referentie:

CLSK2019000855

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

Datum 29 januari 2019
Betreft Nota Inspectiebezoek, referentie 1812058/01

Geachte

Uw brief d.d. 7 december, kenmerk 1812058/01, naar aanleiding van uw inspectiebezoek d.d. 13 augustus 2018, is in goede orde ontvangen. In de brief constateert u 7 punten/overtredingen van het Arbobesluit met daarbij een waarschuwing dan wel een eis tot naleving. Na uw bezoek op de vliegbasis heeft u aanvullende informatie gevraagd. Helaas bent u niet ingegaan op ons aanbod om die informatie in te komen zien op de vliegbasis, maar heeft u constatering in uw brief opgenomen. Met deze brief zal ik daarom nader ingaan op uw punten en de daaraan door u gestelde eisen.

1. "Niet kon worden aangetoond dat het gebruik van bovenstaande stoffen, inclusief de overige CM-stoffen van de vliegbasis, strikt noodzakelijk is en vervanging van CM-stoffen door niet of minder gevaarlijke stoffen technisch niet uitvoerbaar is."

De Defensie Materieel Organisatie beoordeelt en bepaalt de technische haalbaarheid van vervangende stoffen, rekening houdend met de voorschriften van de vliegtuigfabrikanten (de zogenaamde OEM). Bij DMO, waar ook het defensie brede kenniscentrum bedrijfsstoffen is geplaatst, is dit inzicht grotendeels aanwezig. Bovendien heeft DMO opdracht gekregen diepgaander te onderzoeken of alternatieven beschikbaar zijn. Het LCW is hierin volgend. In het eerste kwartaal van 2019 komt DMO met een plan van aanpak. Natuurlijk zorg ik, Commandant LCW, voor alle organisatorische en technische maatregelen om veilig te kunnen werken, inclusief de persoonlijke beschermingsmiddelen.

2. "Op deze afdeling zijn niet alle stand der techniek maatregelen aanwezig zoals bijvoorbeeld het afschermen van baden, een voorziening voor de controle van de afzuiging en een beveiliging bij een niet werkende afzuiging...."

Diverse door u benoemde verbeteringen aan de installatie zijn in opdracht gegeven of reeds opgelost (ruimtelijke ventilatie, periodiek onderhoud, kleppen op de baden, beveiliging op de afzuiging). Onderzoek naar oppervlaktetspanning verlaging loopt nog. Er zijn inmiddels plannen voor (ver)nieuwbouw van deze afdeling waarbij de stand der techniek weer kan worden overgenomen.

Ministerie van Defensie
LCW:LOG CENTR
WOENSDRECHT
LCW:AFD INTEGR. BEDRIJFSV

Datum
29 januari 2019

Onze referentie
CLSK2019000855

3. "Niet aantoonbaar geregistreerd zijn de gevaarlijke stoffenniet aantoonbaar geregistreerd de omstandigheden...."

De inventarisatie, registratie en beoordeling van gevaarlijke stoffen wordt op dit moment opnieuw uitgevoerd onder de titel Nadere Inventarisatie Gevaarlijke Stoffen met een Defensiebrede aanpak. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de applicatie Stoffenmanager. Daarbij is gekozen om eerst CMR geclassificeerde bedrijfsstoffen te registreren. Deze Nadere Inventarisatie is online beschikbaar (niet als document nazendbaar) en te raadplegen op het LCW, iets wat tijdens het bezoek niet is gebeurd. Deze bevat naast de genoemde gegevens, de persoonsregistratie. U bent welkom deze alsnog in te zien in onze geautomatiseerde omgeving.

4. "Niet aantoonbaar beoordeeld was de blootstelling aan gevaarlijke stoffen,....., ...zoals bij het chromateren op de galvano afdeling en het lassen."

Van beide processen bij de galvano zijn metingen en rapportages van het CEAG uit 2015 (blootstellingsmetingen en biomonitoring) en een blootstellingsonderzoek van mijn eigen organisatie beschikbaar. Op verzoek kan ik u die alsnog toesturen.

5. "Meerdere nood- en oogdouches waren niet goed bereikbaar. Tevens werd niet regelmatig gecontroleerd op de goed staat..."

Uw opmerkingen zijn opgepakt door de verschillende leidinggevenden. Door voorlichting en werkoverleg wordt aandacht gegeven aan de vele veiligheidsaspecten van het werk. In survey- en auditmomenten in 2019 zullen wij extra aandacht besteden aan dit aspect.

6. "In de hangaar waren verschillende gevaarlijke stoffen aanwezig in een open blik..... Waarbij op het blik of potje geen werkpleketikettering aanwezig was."

Ik beschouw deze constatering als een incident omdat deze in onze eigen surveys / audits niet zijn geconstateerd. Uw opmerkingen zijn wel opgepakt door de verschillende leidinggevenden en wij zullen hier extra aandacht aan geven in ons interne toezicht in 2019. Door voorlichting en werkoverleg wordt aandacht gegeven aan de vele veiligheidsaspecten van het werk.

7. "De werknemers zijn blootgesteld aan chroom 6....."

Ik neem aan dat u hier bedoelt te schrijven dat de werknemers werkzaamheden verrichten aan en met chroom 6. Immers: ik heb de nodige organisatorische, technische en persoonlijke beschermings- maatregelen getroffen om blootstelling te voorkomen. Uit recente metingen is geen blootstelling gebleken.

"Ten tijde van de inspectie werden zij niet in de gelegenheid gesteld een arbeidsgezondheidskundig onderzoek te ondergaan bij de eerste aanvang van de werkzaamheden met gevaarlijke stoffen, tussentijds en bij het beëindigen van de werkzaamheden met gevaarlijke stoffen."

Ik neem aan dat u hier niet doelt op dagelijkse werkzaamheden, maar het periodiek aanbieden van arbeidsgezondheidskundig onderzoek aan het personeel dat ik in dienst heb. Dit zogenaamde periodiek medisch onderzoek is na een reorganisatie van de gezondheidszorg binnen Defensie opnieuw ingericht en geautomatiseerd. In september en november 2018 zijn twee pilots bij LCW uitgevoerd om deze nieuwe werkwijze te testen (de galvano afdeling en de schildersafdeling in de hangaar). Medio 2019 is het aanbieden van medisch onderzoek voorzien voor alle medewerkers van het LCW. Daarmee is het periodiek aanbieden van deze onderzoeken weer ingericht.

Ik beschouw de punten 1, 3, 4, 5, 6 en 7 hiermee als afgedaan. Ik nodig u van harte uit t.a.v. punt 3 alsnog de online registratie bij ons op de locatie te komen inzien. T.a.v. punt 2 zal ik u zo spoedig mogelijk berichten wanneer de aanpassingen uitgevoerd zullen zijn.

Hoogachtend,

Commandant Logistiek Centrum Woensdrecht,

Commodore _____

Ministerie van Defensie

LCW:LOG CENTR

WOENSDRECHT

LCW:AFD INTEGR. BEDRIJFSV

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

CLSK2019000855

verzendlijst

Aan:**Extern:**

Inspectie SZW
t.a.v. |
Parnussusplein 5
Postbus 90801
2506 LV Den Haag

I.a.a.:**Intern:****LCW**

C-LCW / |

H-PM / |

H-O&L / |

H-AIBV / |

H-P&BV / |

H-DC / |

CLSK:

PC-LSK / |

H-Stg Safety/ |

Bestuurstaf:

Dir. M&B Proj / |

Ministerie van Defensie

LCW:LOG CENTR

WOENSDRECHT

LCW:AFD INTEGR. BEDRIJFSV

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

CLSK2019000855

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

Koninklijke Landmacht
Materieellogistiek Commando Land
Commandant Mechanische Centrale Werkplaats
MPC 53H
Postbus 90004
3509 AA Utrecht

Datum 29 januari 2019
Betreft Inspectiebezoek

Inspectie SZW

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
Postbus 90801
2509 LV Den Haag
www.inspectieszw.nl

Contactpersoon

Medewerker afd.
Inspectieondersteuning
T +31 (0)70 333 6383

Onze referentie

1812532/01

Geachte heer/mevrouw,

Op dinsdag 28 augustus 2018 hebben _____ en
_____ beiden arbeidsinspecteur bij de Inspectie SZW, een inspectie uitgevoerd
op de arbeidsplaats:

Mechanische Centrale Werkplaats
Kolonel H.L. van Royenweg 3
3832 RN Leusden

Tijdens het bezoek is gesproken met onder andere _____, commandant
afdeling Techniek, _____, plaatsvervangend hoofd van de producteenheid
Systeemherstel, _____, hoofd van producteenheid Bewerkingstechniek,
en _____, plaatsvervangend hoofd van producteenheid Technologie.
De inspectie was gericht op onder andere de werkzaamheden van cluster
oppervlaktebehandeling, cluster verspaning, cluster constructie (plaatwerk en
lassen), cluster zware rupsvoertuigen, cluster mechanica 1, cluster elektro en
cluster hydrauliek.

Tijdens de inspectie ontving ik, ondergetekende, van _____,
desgevraagd, onder andere een inventarisatielijst van gevaarlijke stoffen, een
organogram van de afdeling Techniek, een werkinstructie 'werken met
chromhoudend materieel Chrom-6, een AVIB-kaart van Loctite 222, een
plattegrond van het complex Leusden en van de grote werkplaats. De volledige
beschrijving van de ontvangen informatie is opgenomen in bijlage 1 van deze
brief.

Doel van de inspectie

Deze inspectie vond plaats in het kader van het project 'Bedrijven/Organisaties
met gevaarlijke stoffen Chrom-6, CMR-stoffen en overige stoffen bij
Oppervlaktebehandelingsbedrijven/organisaties 2018'. Het doel van dit project is
het verminderen van de blootstelling van werknemers aan carcinogene, mutagene
en reprotoxische (CMR) stoffen. Het inspectieproject maakt onderdeel uit van
bredere aanpak om de blootstelling aan CMR-stoffen terug te dringen.
Uitgangspunt is de 'road to zero' waarbij verschillende interventies worden
ingezet, bestaande uit communicatie, voorlichting en samenwerking met externe
partijen zoals brancheorganisaties, sociale partners en andere inspectiediensten.

Langdurige blootstelling aan CMR-stoffen kunnen een zeer schadelijk effect op de
gezondheid hebben. Daarbij hebt u als werkgever de verplichting om maatregelen

te nemen volgens de arbeidshygiënische strategie. Ten aanzien van carcinogene en mutagene (CM-)stoffen geldt – nog meer dan bij overige stoffen – de verplichting om allereerst na te gaan of deze kunnen worden vervangen door een niet (of minder) gevaarlijke stof. Is dit niet mogelijk, dan moet de blootstelling zo veel als mogelijk worden verlaagd door het nemen van alle technisch uitvoerbare en operationeel in te passen maatregelen. Of deze maatregelen adequaat zijn, moet worden onderbouwd met een blootstellingsbeoordeling.

Inspectie SZW

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

Zelfinspectietool gevaarlijke stoffen

De inspectie SZW heeft een zelfinspectietool voor gevaarlijke stoffen ontwikkeld, die u een handreiking kan bieden bij het inventariseren en vastleggen van de informatie over stoffen in uw bedrijf waaraan werknemers worden blootgesteld <http://gevaarlijkestoffen.zelfinspectie.nl/>. Deze webtool richt zich op de volgende vier stappen:

Stap 1. Inventarisatie van de aanwezige stoffen en hun grenswaarden.

Stap 2. Beoordeling van de blootstelling aan gevaarlijke stoffen.

Stap 3. Beheersmaatregelen ter voorkoming van de blootstelling.

Stap 4. Borging van de arbozorg gevaarlijke stoffen.

Wanneer u volledig invulling geeft aan deze stappen, voldoet u aan de beoordeling van de blootstelling aan stoffen volgens de arboreggeving.

Aanvullende informatie

In september 2018 ontving ik per e-mail van heer _____ plaatsvervangend hoofd afdeling Techniek, desgevraagd aan heer _____ op woensdag 29 augustus 2018, aanvullende informatie over onder andere een inventarisatielijst met gevaarlijke stoffen, de generieke RI&E van het Materieel Logistiek Commando Land met het bijbehorende plan van aanpak, de beheersmaatregelen bij werkzaamheden met blootstelling aan chroom-6 (incl. overige CMR-stoffen), een blootstellingsbeoordeling, de notulen van werkoverleggen, de serviceraapporten van de afzuiginstallaties en de uitvoering van het toezicht tijdens het werken met gevaarlijke stoffen met het sanctiebeleid.

De volledige beschrijving van de toegezonden aanvullende informatie is opgenomen in bijlage 1 van deze brief.

Algemeen beeld

In zijn algemeenheid heb ik geconstateerd dat op de arbeidsplaats diverse maatregelen zijn genomen om de blootstelling aan gevaarlijke stoffen te beheersen. Echter kon niet aangetoond worden dat daarmee de blootstelling voldoende beheerst is, omdat een beoordeling van de blootstelling niet getoond kon worden.

Geconstateerde overtredingen

Naar aanleiding van de inspectie en de toegezonden aanvullende informatie, waarbij de focus voor dit moment voornamelijk lag op stap 1 en stap 2, hebben wij de volgende overtredingen van de Arbeidsomstandighedenwetgeving geconstateerd:

Inspanningsverplichting CM-stoffen

1. Op de afdeling Techniek worden verschillende producten gebruikt zoals bijvoorbeeld afdichtmiddel Hylomar Aero Grade PL32M (C-stof) en brandstof Gulf Euro Loodvrij 95 (CM-stof), die kankerverwekkende en of mutagene stoffen bevatten. Niet kon worden aangetoond dat het gebruik van deze stoffen, inclusief de overige CM-stoffen op deze afdeling, strikt noodzakelijk is en vervanging van CM-stoffen door niet of minder gevaarlijke stoffen technisch niet uitvoerbaar is.

Dit is een overtreding van artikel 4.13 onder a van het

Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

Volgens heer _____ is door de nader inventarisatie gevaarlijke stoffen (NIGS) inzichtelijk welke producten CM-stoffen bevatten en voor deze producten zal de leverancier, het defensie brand en bedrijfsstoffen bedrijf (DBBB), alternatieven zoeken als de arbocatalogus gevaarlijke stoffen definitief is. Op welke termijn deze arbocatalogus definitief is, is niet bekend.

Inspectie SZW

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

De aard van de blootstelling aan chroom-6, CMR-stoffen en overige gevaarlijke stoffen (stap 1)

2. Circa 1.759 producten zijn geregistreerd (in de inventarisatielijst 'NIGS MATLOGCO Tech concept') met de samenstelling van het product op componentniveau en of een component een CMR-stoffen is. De volgende aspecten ontbraken onder andere in de inventarisatie:
 - deze was niet volledig. Härter (met NSN nummer 8010-12-387-0895) was niet opgenomen in de inventarisatie, terwijl dat product werd gebruikt bij het cluster Oppervlaktebehandeling;
 - de informatie over de veiligheid en gezondheid van de stoffen op componentniveau (zoals bijvoorbeeld de H-zinnen);
 - het soort arbeid, tijdens welke werkzaamheden, onder welke omstandigheden en op welke wijze werknemers (kunnen) worden blootgesteld (via de huid en of inademing) aan stoffen, zoals bijvoorbeeld het lassen, het gebruik van wapensystemen/munitie, rookgasemissie, dieselmotoren emissie, (metaal/hout)stof emissie, het onderhoud aan installaties/gebouw en het bewerken van chroomhoudend materiaal zoals bij het knippen, boren, polijsten, stralen, schuren, lassen, etc.;
 - de vastgestelde grenswaarde bij inhalatoire blootstelling van de component en voor bepaalde kankerverwekkende of mutagene stof of stof, die vrijkomt bij een kankerverwekkend proces, een zo laag mogelijk vastgestelde grenswaarde met een onderbouwing;
 - het aantal blootgestelde werknemers;
 - de aanvullende registratiegegevens van CMR-stoffen.

Dit is een overtreding van artikel 4.2 tweede lid, artikel 4.2 vijfde lid onder a en b, voor reproductie toxische stoffen artikel 4.2a onder a, b en c, artikel 4.3 eerste en tweede lid, voor kankerverwekkende/mutagene stoffen artikel 4.13 onder b, c, d, e en f, artikel 4.16 eerste en tweede lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtredingen krijgt.

De registratie (stap 1) is een onderdeel van de beoordeling van de blootstelling. Het doel van de inventarisatie van de stoffen is uiteindelijk het maken van een blootstellingsbeoordeling. Waaraan deze inventarisatie dient te voldoen, is opgenomen in bijlage 2 van deze brief.

De mate en duur van de blootstelling aan chroom-6, CMR-stoffen en overige gevaarlijke stoffen (stap 2)

3. In de generieke RI&E van het Materieel Logistiek Commando Land, versie 2.1 d.d. 25 november 2014, wordt verwezen naar de aanwezigheid in grote mate van stoffen als rookgassen, lasdampen, houtstof, uitlaatgassen e.d. De beoordeling in Stoffenmanager wordt nog uitgevoerd en is naar verwachting gereed eind 2018.

Behoudens van een blootstellingsbeoordeling van chroom-6 (inclusief

inhaleerbaar stof) in de afsluitbare voorbewerkingscabine en de laswerkplaats van producteenheid bewerkingstechniek uitgevoerd door het CEAG d.d. 8 juli 2016, waren van de overige werkzaamheden de mate en duur van de blootstelling aan een gevaarlijke stof, waarvan in het bijzonder van chroom-6 en de overige CMR-stoffen, niet beoordeeld. Voorbeelden van de overige werkzaamheden zijn onder andere het bewerken van chroomhoudend materiaal, het lassen, het vrijkomen van (metaal/hout)stof, het gebruik van afdichtmiddel Hylomar Aero Grade PL32M. Tevens was het blootstellingsniveau niet getoetst aan de vastgestelde grenswaarde van de betrokken component.

Inspectie SZW

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

Dit is een overtreding van artikel 4.2 derde t/m zevende lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtredingen krijgt.

Waaraan deze blootstellingsbeoordeling (stap 2) dient te voldoen, is opgenomen in bijlage 3 van deze brief.

Overige constatering

4. In de spuitcabine droeg een werknemer een (halfgelaats)masker. Hij had een baard, waardoor het masker niet goed aansloot op zijn gezicht en de effectiviteit van de adembescherming terugliep. Het ter beschikking gestelde ademhalingsbescherming en het gebruik van dat persoonlijk beschermingsmiddel was niet afgestemd op het blootstellingsrisico. Door de aanwezige leidinggevenden werd hier niet zichtbaar op ingegrepen.

Dit is een overtreding van artikel 8.1, vierde lid, van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

5. In de werkplaats van cluster zware rupsvoertuigen zat een werknemer met zijn handen een boterham te eten. Deze werknemer bevond zich in de nabijheid van landvoertuigen, die in onderhoud waren. Rondom deze voertuigen geldt een ruime zone waarbinnen blootstelling aan gevaarlijke stoffen, in het bijzonder chroom-6 en de overige CMR-stoffen, mogelijk is en niet mag worden gegeten. Door de aanwezige leidinggevenden werd hier niet zichtbaar op ingegrepen.

Dit is een overtreding van artikel 4.1c, eerste lid, onder I, van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

6. In de generieke RI&E van het Materieel Logistiek Commando Land, versie 2.1 d.d. 25 november 2014, wordt verwezen naar de mogelijkheid tot het uitvoeren van gezondheidskundig onderzoek op basis van geconstateerde risico's.

De werknemers zijn blootgesteld aan onder andere chroom-6, CMR-stoffen en overige stoffen. Niet kon worden aangetoond dat de werknemers actief in de gelegenheid gesteld worden een arbeidsgezondheidskundig onderzoek te ondergaan bij de eerste aanvang van de werkzaamheden met gevaarlijke stoffen, tussentijds en bij het beëindigen van de werkzaamheden met gevaarlijke stoffen.

Dit is een overtreding van artikel 4.10a, eerste t/m vijfde lid, van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

> Dit is de waarschuwing die u voor deze overtreding krijgt.

In de risico-inventarisatie en –evaluatie dient vastgesteld te worden onder welke omstandigheden welke functiegroepen recht hebben op arbeidsgezondheidskundig onderzoek. Bij dit onderzoek naar de blootstelling aan gevaarlijke stoffen gaat het om arbeidsgebonden aandoening door gebruik van gevaarlijke stoffen.

Inspectie SZW

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

Wat u moet doen

U moet er voor zorgen dat de overtreding genoemd onder 4 en 5 zo spoedig mogelijk wordt opgeheven, dan wel uiterlijk binnen 1 maand na dagtekening van deze brief. De overtreding genoemd onder 1 t/ 3 en 6 moet u zo spoedig mogelijk opheffen, dan wel uiterlijk binnen 4 maanden na dagtekening van deze brief.

In opvolging van deze blootstellingsbeoordeling moet u een plan van aanpak opstellen met de beheersmaatregelen volgens de arbeidshygiënische strategie met daaraan gekoppeld een planning van de uitvoering van de tijdelijke en structurele maatregelen op respectievelijk korte en lange termijn (stap 3) zoals bedoeld in onder andere artikel 4.4 en 4.17 t/m 4.20 van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Tevens moet u zorgen dat de getroffen (technische) beheersmaatregelen doeltreffend blijven werken door adequaat onderhoud.

Vervolgens moet u een vaste aanpak ontwikkelen door veranderde situaties te signaleren en veilig te maken (stap 4). Voor de hulpmiddelen van de laatste twee stappen verwijs ik, ondergetekende van deze brief, u naar de zelfinspectietool.

Let op: u kunt geen zienswijze geven op de overtreding(en) waarvoor een waarschuwing is gegeven.

Deze brief is geen beschikking in de zin van artikel 1:3, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht. Dat betekent dat u geen bezwaar kunt indienen tegen wat er in deze brief staat over de hiervoor genoemde overtreding(en).

De Inspectie SZW kan uw bedrijf, na de gegeven termijn, opnieuw inspecteren op de onderwerpen waarop u op maandag 13 augustus 2018 in overtreding was. Als bij deze of een volgende, nieuwe inspectie dezelfde of soortgelijke overtredingen worden geconstateerd, dan kan een boeterapport worden opgemaakt.

Meer informatie over de Arbeidsomstandighedenwetgeving en de handhaving door de Inspectie SZW vindt u op: www.inspectieszw.nl.

Een afschrift van deze brief is verzonden aan uw medezeggenschapsorgaan.

Indien gewenst kunt u op deze brief schriftelijk reageren t.a.v.

Wilt u dan het kenmerk en de datum van deze brief vermelden?

U kunt ook telefonisch contact opnemen met de in het briefhoofd vermelde contactpersoon.

Inspectie SZW

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

Hoogachtend,

Arbeidsinspecteur Inspectie SZW

Bijlage 1: ontvangen informatie

Bijlage 2: vereiste informatie voor de inventarisatie (stap 1)

Bijlage 3: vereiste aspecten voor de blootstellingsbeoordeling (stap 2)

Ontvangen informatie**Datum**

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

Op dinsdag 28 augustus 2018 ontving ik tijdens de inspectie van , desgevraagd, onder andere de volgende informatie:

- een inventarisatielijst van gevaarlijke stoffen van de afdeling Techniek, deze was niet voorzien van een datum/versie;
- een organogram van de afdeling Techniek;
- een plattegrond van het complex Leusden en van de grote werkplaats d.d. 9 februari 2004;
- een werkinstructie 'werken met chroomhoudend materieel Chroom VI' d.d. 29 september 2016 over laswerkzaamheden, hoog en laag energetische bewerkingen;
- de AVIB-kaart van Loctite 222, deze stof werd gebruikt op de werkvloer van cluster zware rupsvoertuigen.

Op dinsdag 4 september 2018 ontving ik per e-mail van , plaatsvervangend hoofd afdeling Techniek, desgevraagd aan op woensdag 29 augustus 2018, aanvullend onder andere de volgende informatie:

- verschillende beheersmaatregelen tijdens de werkzaamheden aan chroomhoudend materiaal zoals bijvoorbeeld bij de voorbehandeling het schuren met bronafzuiging, in de straalcabine het stralen met ruimte afzuiging en de overige ruimte bij het lassen/schadeherstel door lintafzetting;
- geen chroom-6 houdende lakken worden gespoten;
- een veiligheidsinstructie 'veilig werken aan materieel/materiaal dat (eventueel) met chromaten (chroom-6) is behandeld', daarin is onder andere opgenomen een overzicht van beheersmaatregelen voor verschillende activiteiten (zoals bijvoorbeeld (nat/droog) schuren, borstelen, slijpen, stralen, lassen, pneumatisch (de)monteren, boren, bikken, spotpainten en vervangen stofzakken van HEPA-stofzuiger) en het aanbieden van een medisch onderzoek;
- een blootstellingsbeoordeling van chroom-6 van producteenheden bewerkingstechniek voor verschillende activiteiten in de afsluitbare voorbewerkingscabine (inclusief inhaleerbaar stof) en de laswerkplaats d.d. 8 juli 2016 uitgevoerd door het CEAG, waarin de conclusie is dat het correct toepassen van de werkinstructie 'chroom-6 werkzaamheden te beheersen' moet worden verbeterd voor situaties waarbij de beschreven maatregelen moeilijk toepasbaar zijn of (nog niet beschreven zijn);
- 8 notulen van werkoverleggen in 2017 van cluster oppervlaktebehandeling, Arbo is een vast agendapunt en daarin wordt elke keer verwezen naar de richtlijnen van de nieuwe werkinstructie Chroom-6.

Op maandag 10 september 2018 ontving ik tevens van per e-mail onder andere de volgende informatie:

- 3 serviceraapporten van het onderhoud van de verschillende afzuiginstallaties van gebouw 1 (de werkplaats) in 2017 uitgevoerd door Altena Services en een rapportageoverzicht van de verschillende installaties;
- een toelichting op de uitvoering van het toezicht 'het werken met gevaarlijke stoffen' door het clusterhoofd en het sanctioneren bij herhaaldelijk geen gevolg geven aan de instructies en of voorschriften.

Bijlage 1 (vervolg)

Inspectie SZW

Op vrijdag 28 september 2018 ontving ik tevens van per e-mail
onder andere de volgende informatie:

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

- een inventarisatielijst met 1.759 gevaarlijke stoffen, deze lijst 'NIGS MATLOGCO Tech concept' was niet voorzien van een datum/versie. De samenstelling van het product op componentniveau is bekend en voorzien van een CAS-nummer;
- de generieke RI&E van het Materieel Logistiek Commando Land, versie 2.1 d.d. 25 november 2014, waarin verwezen wordt naar de aanwezigheid in grote mate van stoffen als rookgassen, lasdampen, houtstof, uitlaatgassen e.d. De beoordeling in Stoffenmanager wordt nog uitgevoerd en is naar verwachting gereed eind 2018. Er is een blootstellingsbeoordeling voor chroom-6 en fijn stof uitgevoerd voor de producteenheid bewerkingstechniek. Tevens wordt verwezen naar de mogelijkheid tot het uitvoeren van gezondheidkundig onderzoek op basis van geconstateerde risico's;
- het plan van aanpak behorende bij de uitgevoerde RI&E van 25 november 2014.

Ondanks het verzoek aan op woensdag 29 augustus 2018 ontving ik geen documenten, waaruit blijkt dat in het verleden inspanning zijn verricht voor het vervangen van kankerverwekkende en mutagene stoffen (CM-stoffen). Volgens heer is door de nader inventarisatie gevaarlijke stoffen (NIGS) inzichtelijk welke producten CM-stoffen bevatten en voor deze producten zal de leverancier, het defensie brand en bedrijfsstoffen bedrijf (DBBB), alternatieven zoeken als de arbocatalogus gevaarlijke stoffen definitief is. Op welke termijn deze arbocatalogus definitief is, is niet bekend.

Stap 1: De inventarisatie dient te voldoen aan het volgende:**Datum**

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

Aard van de blootstelling

Alle gevaarlijke stoffen, in het bijzonder de CMR-stoffen, waaraan werknemers kunnen worden blootgesteld (zoals tijdens reguliere werkzaamheden met grondstoffen, additieven, tussenproducten, eindproducten, maar ook tijdens onderhoudswerkzaamheden), moeten geregistreerd zijn (stap 1), als onderdeel van de beoordeling van de blootstelling. Het doel van de inventarisatie van de stoffen is uiteindelijk het maken van een blootstellingsbeoordeling. De volgende aspecten zijn van belang met betrekking tot de aard van de blootstelling:

- de naam van de stof, samenstelling van de stof of mengsel op componentniveau;
- de informatie over de veiligheid en gezondheid van de stoffen op componentniveau;
- het soort arbeid, tijdens welke werkzaamheden, onder welke omstandigheden en op welke wijze werknemers (kunnen) worden blootgesteld aan stoffen;
- de vastgestelde grenswaarde bij inhalatoire blootstelling van de component en voor bepaalde kankerverwekkende of mutagene stof of stof, die vrijkomt bij een kankerverwekkend proces, een zo laag mogelijk vastgestelde grenswaarde met een onderbouwing.

Dit is weergegeven in artikel 4.2 tweede lid, 4.2 vijfde lid onder a en b, 4.3 eerste en tweede lid en artikel 4.16 eerste en tweede lid voor kankerverwekkende/mutagene stoffen van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Vaststellen carcinogene, mutagene en reproductie toxische (CMR-)stoffen

Voor het vaststellen of een gevaarlijke stof behoort tot de categorie van kankerverwekkende, mutagene of reproductie toxische (voor de voortplanting giftige) stoffen kunt u de meest recente 'SZW lijst van kankerverwekkende stoffen en processen' raadplegen en op het CAS-nummer van de component zoeken. Deze lijst is te vinden als u op www.google.nl zoekt op de woorden 'Staatscourant kankerverwekkende stoffen 2018'. Het product is in het veiligheidsinformatieblad (VIB) en op het etiket van de verpakking voorzien van de volgende gevaarszinnen:

- voor de carcinogene en mutagene mengsels/component respectievelijk H350 en H340;
- Voor reproductie toxische mengsels/component: H-zinnen H360, H361 en H362.

Elke component is ook voorzien van de gevaarszinnen, echter het percentage van de component bepaalt of het product ook als CM-stof wordt geclassificeerd.

Aanvulling carcinogene, mutagene en reproductie toxische (CMR-)stoffen

Met betrekking tot de blootstelling aan kankerverwekkende, mutagene en reproductie toxische stoffen of een kankerverwekkend proces is aanvullend opgenomen in de registratie als onderdeel van de beoordeling van de blootstelling:

- het aantal werknemers dat mogelijk wordt blootgesteld aan CMR stoffen (zoals bijvoorbeeld dieselmotoremissie en lasrook) of een kankerverwekkend proces;
- het soort arbeid, onder welke omstandigheden of bij welke werkzaamheden en op welke afdeling werknemers kunnen worden blootgesteld aan CMR-stoffen of een kankerverwekkend proces;

- de hoeveelheid CMR-stoffen die per jaar wordt vervaardigd, gebruikt, dan wel aanwezig is in verband met de opslag, en de frequentie waarmee een kankerverwekkende proces per jaar wordt toegepast.

Dit is weergegeven voor reprotoxische stoffen in artikel 4.2a onder a, b en c en voor kankerverwekkende en/of mutagene stoffen van artikel 4.13 onder b, c en d van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

Aanvulling carcinogene en mutagene (CM-)stoffen

Aanvullend voor kankerverwekkende en/of mutagene stoffen of een kankerverwekkend proces is opgenomen in de registratie als onderdeel van de beoordeling van de blootstelling:

- welke inspanningen zijn verricht voor het vervangen van alle CM stoffen of kankerverwekkend processen door een minder schadelijke stof. De reden dat het gebruik strikt noodzakelijk is en vervanging technisch niet uitvoerbaar is voor alle CM-stoffen of kankerverwekkend processen;
- welke preventieve maatregelen (zoals bijvoorbeeld een gesloten systeem, een gemarkeerde gevarezone slechts toegankelijk voor opgeleid personeel, een controle op de effectiviteit van de afzuiging, het op de juiste wijze gebruiken van de bronafzuiging, een scheiding van schone/besmette zones voor werkkleding, het opbergen van schone kleding, het beschikbaar stellen van doelmatige wasgelegenheid en doucheruimte) zijn genomen om de blootstelling van werknemers aan kankerverwekkende of mutagene stoffen of aan stoffen, die vrijkomen bij kankerverwekkende processen te voorkomen of te minimaliseren;
- welke persoonlijke beschermingsmiddelen gebruikt worden (zoals bijvoorbeeld het type filter bij de adembescherming of het type materiaal, dikte en doorbaaktijd van handschoenen) als beheersmaatregelen van een hoger niveau van de arbeidshygiënische strategie niet mogelijk zijn bij de arbeid, het bewaren van de persoonlijke beschermingsmiddelen op de daartoe aangewezen plaats, na ieder gebruik te reinigen en voor ieder gebruik te controleren;
- het bijhouden van een lijst van werknemers die worden of kunnen worden blootgesteld aan kankerverwekkende of mutagene stoffen of stoffen, die vrijkomen bij een kankerverwekkend proces, onder de vermelding van de blootstelling die ze hebben ondergaan.

Dit is weergegeven in artikel 4.13 onder a, e en f en van artikel 4.15 eerste lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Irriterende/sensibiliserende stoffen:

In de inventarisatie moet worden vastgesteld of een product (en op componentniveau) behoort tot de categorie van sensibiliserende stoffen. In het veiligheidsinformatieblad en op het etiket van de verpakking moet het product voorzien zijn van de volgende gevaarszinnen: H317, H334 en H335.

Lasrook

In de inventarisatie moet worden vastgesteld welke las- en snijprocessen binnen het bedrijf worden uitgevoerd. Lasrook komt vrij bij lassen, thermisch snijden, gutsen en solderen van metaal. De meest voorkomende lasprocessen zijn: TIG (Tungsten Inert Gas), MIG (Metal Inert Gas), MAG (Metal Active Gas), elektrode (Booglassen met beklede elektrode BMBE), autogeen lassen, OP-Lassen (lassen onder een poederdek). De meest voorkomende snijprocessen zijn plasmasnijden onder water, plasma- en autogeen snijden (handmatig of machinaal).

Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)

In de inventarisatie moet worden vastgesteld of een stof opgenomen is op de autorisatielijst (REACH bijlage XIV), dan is productie, handel en gebruik van deze stoffen in de EU verboden tenzij er een autorisatie (vergunning) is verleend.

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

Chroomhoudend oppervlak:

Als voor het starten van een onderhoudswerkzaamheid het niet mogelijk is een oppervlak te testen op chroom-6, dan moet u ervanuit gaan dat het oppervlak chroomhoudend is en bewerkt moet worden zonder stofvorming zoals bijvoorbeeld tijdens het slopen, doorslijpen, snijbranden en knippen van grote objecten. U dient alle technisch uitvoerbare beheersmaatregelen toe te passen en te checken of de blootstelling (zo laag als mogelijk) met deze maatregel onder de vastgestelde grenswaarde ligt. Elke situatie is maatwerk en daarom zal u een deskundige moeten inschakelen met arbeidshygiënische kennis. Meer informatie vindt u op <https://www.inspectieszw.nl/onderwerpen/chroom-6>.

- Voor de juiste en volledige inventarisatie kunt u naar de informatiedocumenten "Wat en hoe inventariseren?" en "Hoe gebruik ik het VIB bij de inventarisatie?", beide documenten zijn terug te vinden bij de "hulpmiddelen" van stap 1 van de zelfinspectietool.

Stap 2: De blootstellingsbeoordeling dient te voldoen aan het volgende:

Indien blijkt dat het gebruik van carcinogene, mutagene en reproductietoxische stof strikt noodzakelijk is, dan zal het niveau van de blootstelling (zo laag als mogelijk) getoetst moeten worden aan de grenswaarde van de desbetreffende component van het mengsel.

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

Prioriteren (kwalitatieve beoordeling)

Een kwalitatieve beoordeling, bijvoorbeeld met behulp van een prioriteringsmodel, kan als een eerste stap dienen om te komen tot een meetstrategie of beoordelingsstrategie. Volgens het prioriteringsmodel start de nadere beoordeling van de mate van de blootstelling met de hoog geprioriteerde stoffen. De middel en laag geprioriteerde stoffen komen (op termijn) ook aan de beurt voor de nadere beoordeling. Uit deze controle moet blijken dat de risico's inderdaad voldoende zijn beheerst. Stoffen mogen hiervoor aan de hand van overeenkomstige eigenschappen en werkprocessen geclusterd worden en op basis van de resultaten van de beoordeling van een 'worst-case stof + werkproces' als voldoende beoordeeld worden beschouwd, mits de keuzes en aannames gedegen worden onderbouwd.

Kwantitatieve beoordeling

Het doel van de blootstellingsbeoordeling is te bepalen welke gezondheidsrisico's uw werknemers lopen als ze met gevaarlijke (in het bijzonder CMR-)stoffen werken of in een omgeving waar deze stoffen kunnen vrijkomen. Met betrekking tot de mate en duur van de (gecombineerde) blootstelling in de ademzone kunt u gebruikmaken van een betrouwbare, kwantitatief onderbouwde schatting, bijvoorbeeld met een onder REACH¹ geaccepteerd beoordelingsmodel² (genoemd in ECHA³ richtlijn R.14), of persoonsgebonden metingen in de ademzone. Het blootstellingsniveau van de (CMR-)component moet vastgesteld worden zonder het gebruik van de adembescherming, dit is in de arbeidshygiënische strategie een maatregel van het laagste niveau. Bij het overschrijden van de grenswaarde zullen beheersmaatregelen, zo hoog mogelijk in de arbeidshygiënische strategie getroffen moeten worden.

Bij de beoordeling dienen de volgende aspecten te worden betrokken:

- inhoud Veiligheid Informatie Bladen (VIB's);
- de omstandigheden tijdens de werkzaamheden waarbij gevaarlijke stoffen worden gebruikt en/of aanwezig zijn;
- de hoeveelheid gevaarlijke stoffen waaraan werknemers worden of kunnen worden blootgesteld;
- de effectiviteit van de genomen of te nemen preventiemaatregelen;
- de resultaten, die verkregen zijn uit de metingen of de geschikte kwantitatieve beoordelingsmethoden, worden getoetst aan de voor de desbetreffende stof geldende grenswaarde. Hiervoor kan worden gebruikt de systematiek uit de Nederlandse norm NEN-EN 689 (Werkplekatmosfeer: leidraad voor de beoordeling van de blootstelling bij inademing van gevaarlijke stoffen voor de vergelijking met de luchtgrenswaarden en de meetstrategie) of de BOHS/ NVvA (richtlijn: testing compliance with occupational exposure limits for airborne substances);

¹ REACH = Registratie, Evaluatie en Autorisatie van Chemische stoffen

² Stoffenmanager (90ste percentiel), ART (75ste percentiel, bovengrens interkwartiel betrouwbaarheidsinterval), Ecetoc TRA, EMKG Expo Tool, etc.

³ ECHA = European Chemicals Agency

- voor lasrook geldt dat de blootstelling beoordeeld kan worden met behulp van metingen, de Verbetercheck of een (andere) kwantitatieve evaluatie (zoals de 'Lasrookassistent').

De verschillende aspecten van de beoordeling hebben betrekking op artikel 4.2 derde lid, 4.2 vierde lid, 4.2 vijfde lid onder a t/m d, 4.2 zesde lid en artikel 4.2 zevende lid van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Grenswaarde overschrijding

De verkregen resultaten dienen te worden getoetst aan de voor de desbetreffende stof/component geldende grenswaarde. Indien blijkt dat de grenswaarde van de betreffende stof/component wordt overschreden moeten er, vooruitlopend op blijvende maatregelen, onverwijld doeltreffende tijdelijke maatregelen worden getroffen om de concentratie terug te brengen tot beneden die grenswaarde, zoals bedoeld wordt in artikel 4.3 lid 3 en lid 4 en, in geval van kankerverwekkende stoffen, artikel 4.16 lid 3 en lid 4 van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Als hiervoor het dragen van adembescherming noodzakelijk is dan dient de duur van het dragen daarvan tot het strikt noodzakelijke te worden beperkt, zoals aangegeven in artikel 4.4 lid 6 van het Arbeidsomstandighedenbesluit, en in geval van kankerverwekkende stoffen artikel 4.18 lid 4 van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Gecombineerde blootstelling

De grenswaarde geldt in principe alleen voor blootstelling aan de zuivere stof en is niet zonder meer toepasbaar op een mengsel waarvan de betreffende stof een bestanddeel vormt. Het kan voorkomen dat de schadelijke werking van een mengsel de optelsom is van die van de afzonderlijke stoffen. Maar het kan ook zo zijn dat een gecombineerde blootstelling de schadelijke effecten van de afzonderlijke stoffen versterkt of juist vermindert. Bij gelijktijdige blootstelling aan meer stoffen zal door deskundigen met deze effecten rekening moeten worden gehouden.

Indien uw werknemers (gedurende de dag) tijdens verschillende activiteiten aan verschillende oplosmiddelen of stoffen die een nadelig gezondheidseffect op elkaar hebben worden blootgesteld, dan moet deze gecombineerde blootstelling in de beoordeling zijn meegenomen zoals bedoeld in artikel 4.2 lid 6 van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Toelichting huidblootstelling

Sommige gevaarlijke stoffen worden relatief gemakkelijk door de huid opgenomen en kunnen zo gezondheidseffecten veroorzaken. Voor de stoffen waarvoor een wettelijke grenswaarde is vastgesteld is dit in bijlage XIII van de Arboregeling aangegeven met de letter H (= Huidopname). Voor deze stoffen moeten doeltreffende maatregelen worden getroffen om huidcontact te voorkomen zoals bedoeld wordt in artikel 4.1c, eerste lid en artikel 4.4 eerste t/m vierde lid van het Arbobesluit. Maatregelen zijn niet doeltreffend als huidcontact aanwezig is of mogelijk blijkt met stoffen met een huidnotatie en stoffen die voldoen aan de volgende gevaarszinnen volgens CLP-verordening: H310, H311, H312, H314, H315 en H317.

Bijlage 3 (vervolg)

Inspectie SZW

Beoordeling toetsen door deskundige

Bij meer dan 25 werknemers of geen erkend RI&E instrument moet de beoordeling van de mate en duur van de blootstelling in het kader van de risico inventarisatie en evaluatie (volgens artikel 14 eerste lid onder a van de Arbeidsomstandighedenwet) worden getoetst door een deskundige (arbeidshygiënist). Deze nadere inventarisatie is een onderdeel van de generieke RI&E.

Datum

29 januari 2019

Onze referentie

1812532/01

- Voor de beoordeling kunt u naar het informatiedocument "Online hulpmiddelen om de blootstelling te beoordelen", dit document is terug te vinden bij de "hulpmiddelen" van stap 2 van de zelfinspectietool.